
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση»

Ειδίκευση: «Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό (Συμβατικές και e-Μορφές):

Πολιτικές και Πρακτικές»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΑΙ
ΑΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Χατζή Γεωργία

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κατσής Αθανάσιος, Πρύτανης, Επιβλέπων

Δημόπουλος Κωνσταντίνος, Μέλος

Τσακίρη Δέσποινα, Μέλος

Κόρινθος, Ιανουάριος 2022

Πίνακας περιεχομένων

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή.....	3
1.1 Η εκπαίδευση αλλάζει.....	3
1.2 Είδη Τηλεκπαίδευσης και ιστορική αναδρομή.....	5
1.3 Πολιτική της ΕΕ για την τηλεκπαίδευση και τις ψηφιακές τεχνολογίες.....	7
1.4 Η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	8
Κεφάλαιο 2. Επισκόπηση βιβλιογραφίας.....	10
2.1 Άποψη των εκπαιδευτικών.....	10
2.2 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης.....	11
2.3 Παράγοντες που επηρεάζουν την άποψη των εκπαιδευτικών.....	13
Κεφάλαιο 3. Ερωτηματολόγιο.....	17
3.1 Βασικό προφίλ των ερωτώμενων.....	17
3.2 Σχέση των ερωτώμενων με την τεχνολογία και γενικότερες ψηφιακές δεξιότητες..	17
3.3 Εκπαίδευση.....	18
3.4 Προχωρημένες ψηφιακές δεξιότητες.....	19
3.5 Έκθεση στον ιστό.....	19
3.6 Έμμεση /άμεση αποτύπωση της στάσης των εκπαιδευτικών.....	19
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα.....	21
4.1 Βασικά χαρακτηριστικά του δείγματος.....	21
4.2 Εξοικείωση με τον υπολογιστή.....	23
4.3 Εκπαίδευση.....	24
4.4 Προχωρημένες ψηφιακές δεξιότητες.....	31
4.5 Έκθεση στον ιστό.....	33
4.6 Έμμεση /άμεση αποτύπωση της στάσης των εκπαιδευτικών.....	35
4.6.1 Πόσο ταιριάζει το μάθημά σας με την εξ' αποστάσεως διδασκαλία;.....	35
4.6.2 Αφοσίωση στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.....	40
4.6.3 Ωφέλεια μαθητών.....	42
4.6.4 Μορφωτικές ανισότητες.....	43
4.6.5 Επικοινωνία με τους μαθητές.....	44
4.6.6 Κοινωνικοποίηση των παιδιών.....	44
4.6.7 Συμμετοχή των μαθητών.....	45
4.6.8 Συνδυασμός διά ζώσης και εξ' αποστάσεως.....	45
4.6.9 Επί μέρους υπεροχή της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης.....	47
4.6.10 Πρόθεση μελλοντικής χρήσης των εργαλείων.....	48
4.6.11 Παρακολούθηση από το σπίτι.....	49
4.6.12 Μία πιο ποσοτικοποιημένη διερεύνηση.....	51
Κεφάλαιο 5. Συμπεράσματα.....	57
5.1 Παράγοντες και ποσοτικοί δείκτες.....	57
5.1 Εκπαίδευση - επιμόρφωση.....	58
5.2 Έκθεση στον ιστό.....	59
5.3 Έμμεση άποψη για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.....	60
5.4 Άμεση άποψη για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.....	61
5.5 Επίλογος.....	62

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

1.1 Η εκπαίδευση αλλάζει

Οι σύγχρονες τεχνολογίες της πληροφορικής έχουν από καιρό γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας των νέων παιδιών τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως η γενιά του Διαδικτύου – net generation (Tapscott, 2008). Οι σημερινοί νέοι χρησιμοποιούν υπολογιστές και έξυπνα κινητά τηλέφωνα για να επικοινωνούν συνεχώς μεταξύ τους, δημιουργώντας μία ψηφιακή προέκταση του περίγυρού τους. Η προέκταση αυτή όμως είναι απεριόριστη και μπορεί να χωρέσει οτιδήποτε διεγείρει το ενδιαφέρον των νέων. Με την έννοια αυτή, η χρήση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών έχει ήδη γίνει εργαλείο μάθησης στα χέρια των νέων χωρίς να εμπλέκεται καθόλου σε αυτή τη διαδικασία μάθησης το σχολείο τους ή οι παραδοσιακές δομές εκπαίδευσης.

Μοιραία οι παραδοσιακές δομές εκπαίδευσης θα πρέπει να εναρμονιστούν με τη σύγχρονη εποχή και τεχνολογία, καθώς και με τις συνήθειες των νέων παιδιών. Εδώ και χρόνια οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν γίνει κομμάτι της παραδοσιακής διδασκαλίας, με υπολογιστές στις τάξεις, σύνδεση στο διαδίκτυο, παροχή μέσα στην τάξη ψηφιοποιημένης πληροφορίας κάθε μορφής με χρήση βιντεοπροβολέων, διαδραστικούς πίνακες κ.α.. Όμως όλα αυτά δεν αρκούν για να καλύψουν πλήρως τους στόχους που θέτει η σημερινή και αυριανή κοινωνία για τις απαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες των αυριανών πολιτών και εργαζομένων. Ο τεράστιος όγκος πληροφοριών στο Διαδίκτυο και ο καταγιστικός ρυθμός προσθήκης νέων πληροφοριών σε αυτό καθιστούν πολλές φορές την παραδοσιακή διδασκαλία παρωχημένη, ακόμη κι αν η διδασκαλία αυτή κάνει χρήση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών.

Οι αυριανοί πολίτες και σημερινοί μαθητές δε χρειάζεται να απομνημονεύουν πληροφορίες οι οποίες είναι διαθέσιμες ανά πάσα στιγμή με το πάτημα ενός κουμπιού, αλλά να μαθαίνουν πως να χρησιμοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία να βρίσκουν εύκολα και γρήγορα τις πληροφορίες αυτές. Το ζητούμενο είναι να έχουν τα παιδιά το υπόβαθρο για να αντιληφθούν την παρεχόμενη πληροφορία, να την αξιολογήσουν, και να

αξιοποιήσουν συνεργαζόμενοι μεταξύ τους. Απαιτείται δηλαδή να αναπτύξουν κριτική σκέψη, δημιουργικότητα καθώς και ικανότητα ομαδοσυνεργατικής μάθησης (Τζιμογιάννης, 2019). Σύμφωνα με την έκθεση της UNESCO (2002) οι μαθητές για να μπορέσουν να σταθούν στην αγορά εργασίας του 21ου αιώνα θα πρέπει να αναπτύξουν:

- Κριτική σκέψη & ικανότητα επίλυσης προβλημάτων.
- Συνεργασία & ηγεσία.
- Ευελιξία και προσαρμοστικότητα.
- Πρωτοβουλία & επιχειρηματικότητα.
- Αποτελεσματικότητα & επικοινωνία προφορική-γραπτή.
- Πρόσβαση και ανάλυση πληροφοριών.
- Περιέργεια και φαντασία.

Τα παραπάνω κρίνονται απαραίτητα σε μία αγορά εργασίας που αλλάζει με πιο γρήγορους ρυθμούς από ποτέ, δημιουργώντας συνεχώς νέα επαγγέλματα που σήμερα είναι άγνωστα, και καταργώντας άλλα που σήμερα μπορεί να θεωρούνται “σίγουρα”. Για την επιτυχή επίτευξη των παραπάνω δεξιοτήτων δεν αρκεί η απλή χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση, αλλά χρειάζεται να προσαρμοστεί αναλόγως και η μαθησιακή μεθοδολογία, δίνοντας έμφαση “στις σύγχρονες εποικοδομητικές, πλαισιοθετημένες και συνεργατικές προσεγγίσεις, με στόχο τη δημιουργία δυναμικών περιβαλλόντων μάθησης, τα οποία έχουν μαθητοκεντρικά, αυθεντικά, αλληλεπιδραστικά και συνεργατικά χαρακτηριστικά” (Τζιμογιάννης, 2019:221).

Η πανδημία του κορωνοϊού ήρθε να φέρει μία ακόμη αναγκαιότητα στο χώρο της εκπαίδευσης. Την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, η οποία λόγω της χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών, ονομάζεται και τηλεεκπαίδευση. Ως “τηλεεκπαίδευση”, μπορούμε να ορίσουμε τη δυνατότητα διδασκαλίας - μάθησης από απόσταση με τη βοήθεια τεχνολογικών μέσων, τα οποία δημιουργούν ένα ψηφιακό περιβάλλον μέσα από το οποίο ο διδάσκων και ο μαθητής αλληλεπιδρούν στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Μέσω της τηλεεκπαίδευσης, ο εκπαιδευόμενος μπορεί να παρακολουθήσει το μάθημα οποιαδήποτε στιγμή θελήσει και ο καθηγητής να διδάξει ή να επικοινωνήσει με τους μαθητές από όπου και να βρίσκεται. Το μόνο που χρειάζεται να έχει κανείς είναι μία απλή σύνδεση στο διαδίκτυο και τη χρήση ενός υπολογιστή ή ακόμα και ενός κινητού τηλεφώνου.

Πριν την πανδημία, η τηλεεκπαίδευση ήταν απλά μία εναλλακτική επιλογή σε σχέση με την παραδοσιακή μάθηση, με ό,τι αυτό συνεπάγεται σχετικά με τον τρόπο που εκλαμβάνουν τη χρησιμότητά της και υιοθετούν τη χρήση της οι εκπαιδευτικοί. Η πανδημία του κορωνοϊού όμως προκάλεσε αλλαγές στη διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, καθιστώντας την τηλεεκπαίδευση τη μοναδική διαθέσιμη επιλογή για να συνεχιστεί η εκπαιδευτική διαδικασία με ταυτόχρονη τήρηση των μέτρων που πρότειναν οι ειδικοί, με στόχο την εμπόδιση της εξάπλωσης του ιού. Η νέα κατάσταση ανάγκασε όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία (μαθητές, φοιτητές, δάσκαλους, καθηγητές αλλά και την πολιτική ηγεσία) να ασχοληθούν πιο σοβαρά με αυτό τον τρόπο της εκπαίδευσης.

Στόχος της εργασίας αυτής είναι να καταγράψουμε τις απόψεις των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, σχετικά με την εφαρμογή της τηλεεκπαίδευσης. Θεωρούμε ότι τη δεδομένη χρονική στιγμή μία τέτοια έρευνα έχει ενδιαφέρον γιατί:

1. Η ανάγκη έκανε όλους τους εμπλεκόμενους να ασχοληθούν περισσότερο καθιστώντας την τωρινή τους άποψη πιο εμπειριστατωμένη. Για παράδειγμα, από την έρευνα στο School Education Gateway (2020) προκύπτει ότι το 66,9% των ερωτηθέντων χρησιμοποίησε διαδικτυακές πλατφόρμες για διδασκαλία για πρώτη φορά. Σήμερα, όλοι αυτοί που χρησιμοποίησαν διαδικτυακές πλατφόρμες έχουν πια μία επαρκή εμπειρία σε αυτές, μετά από αρκετούς μήνες χρήσης.
2. Οι διαθέσιμες πλατφόρμες εξελίσσονται ραγδαία και αποκτούν νέες δυνατότητες καθιστώντας τις απόψεις που καταγράφηκαν σε προηγούμενες έρευνες μη επίκαιρες.

1.2 Είδη Τηλεκπαίδευσης και ιστορική αναδρομή.

Η ποικιλία των τεχνολογικών εργαλείων που είναι διαθέσιμα σήμερα επέτρεψε την ανάπτυξη πολλών τύπων ηλεκτρονικής μάθησης. Για παράδειγμα, υπάρχουν ηλεκτρονικά μαθήματα βασισμένα στην **ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση** όπου όλο το το διδακτικό υλικό είναι αποθηκευμένο και πάντα διαθέσιμο. Η επικοινωνία με το διδάσκοντα δε γίνεται

“πρόσωπο με πρόσωπο”, ενώ πολλές φορές μπορεί και να μην υπάρχει καν επικοινωνία με το διδάσκοντα, καθώς η αξιολόγηση μπορεί να γίνεται με αυτοματοποιημένο τρόπο.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτή η μορφή τηλεκπαίδευσης είναι η πιο κοντινή στην πρώτη μορφή εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης, που εμφανίστηκε το 19ο αιώνα, με τα πρώτα πτυχία μέσω αλληλογραφίας. Πιο συγκεκριμένα, οι πρώτες μορφές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης χρονολογούνται από το 1840, όταν ο Isaac Pitman χρησιμοποίησε αλληλογραφία και μια τεχνική στενογραφίας για να διδάξει και να συνεργαστεί με μαθητές (Bezhovski & Poorani, 2016). Από τη δεκαετία του 70 η εξέλιξη της τεχνολογίας επιτρέπει την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού σε κασέτες ενώ μία δεκαετία αργότερα εμφανίζονται τα CD και τα DVD. Το Διαδίκτυο, που κάνει αισθητή την παρουσία του τη δεκαετία του 90 δίνει το έναυσμα για την ραγδαία ανάπτυξη τεχνικών και λύσεων, ενώ ο όρος E-learning άρχισε να χρησιμοποιείται στον εκπαιδευτικό τομέα στα μέσα της δεκαετίας του 1990 (Lee et al, 2009). Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η διαδικτυακή διδασκαλία - μάθηση μπορεί να θεωρηθεί ως φυσική ανάπτυξη της έννοιας της εξ αποστάσεως διδασκαλίας - μάθησης (Sangra et al, 2012).

Σήμερα η διαδικτυακή διανομή εγγράφων και υλικού δίνει τη δυνατότητα να εκπαιδευτούν μεγάλοι αριθμοί ανθρώπων, κοινοτήτων και οργανισμών (Fischer et al., 2014). Επίσης, ενώ ανέκαθεν η μάθηση με τη βοήθεια εκπαιδευτικών παιχνιδιών, ήταν μία από τις διαθέσιμες επιλογές, η επιστήμη της πληροφορικής έχει σήμερα δώσει νέες δυνατότητες στην επιλογή αυτή μέσα από πολύ ρεαλιστικά ηλεκτρονικά εκπαιδευτικά παιχνίδια, καθιστώντας την ασύγχρονη τηλεκπαίδευση ένα πραγματικά καινοτόμο εργαλείο.

Μια άλλη μορφή με την οποία μπορεί να επιτευχθεί ηλεκτρονική διδασκαλία – μάθηση είναι μέσω της **σύγχρονης τηλεκπαίδευσης**, όπου η διδασκαλία γίνεται όπως θα γινόταν σε μια παραδοσιακή τάξη με τη χρήση της τηλεδιάσκεψης. Πιο συγκεκριμένα, στη σύγχρονη τηλεκπαίδευση έχουμε την ταυτόχρονη συμμετοχή όλων των εκπαιδευτών και των εκπαιδευόμενων αφού η αλληλεπίδραση μεταξύ τους γίνεται σε πραγματικό χρόνο.

Είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι η Σύγχρονη και η Ασύγχρονη τηλεκπαίδευση δε λειτουργούν ανταγωνιστικά η μία ως προς την άλλη αλλά συμπληρώνουν η μία την άλλη.

Η σύγχρονη τηλεεκπαίδευση μπορεί να προσφέρει στην εκπαιδευτική διαδικασία, την αμεσότητα της επαφής του διδάσκοντα με τους εκπαιδευόμενους αναιρώντας τους περιορισμούς των αποστάσεων. Επιπλέον, η μαγνητοσκόπηση κάθε τέτοιας συνεδρίας επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να έχουν πρόσβαση στη συνεδρία και σε μελλοντικές χρονικές στιγμές ενώ το μαγνητοσκοπημένο υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί και από άλλους εκπαιδευόμενους που δε συμμετείχαν απαραίτητα στο αρχικό γεγονός, διευρύνοντας έτσι το δυνητικό κοινό της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

1.3 Πολιτική της ΕΕ για την τηλεεκπαίδευση και τις ψηφιακές τεχνολογίες

Η ανάγκη για αλλαγές στα συστήματα εκπαίδευσης με στόχο να αποκτήσουν οι αυριανοί πολίτες τις απαιτούμενες δεξιότητες, έγινε αντιληπτή από την Ευρωπαϊκή Ένωση στα τέλη του 20ου αιώνα, με τη συνθήκη του Μάαστριχτ (το 1992). Το 1995 δημοσιεύεται η Λευκή Βίβλος της ΕΕ με στόχο να χαραχθεί μία κοινοτική πολιτική για την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση σε μία Ευρώπη η οποία πιέζεται από τη διάδοση των τεχνολογιών της πληροφορίας, την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και τη ραγδαία εξέλιξη των επιστημονικών γνώσεων και των τεχνολογιών.

Ακολούθησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, το Μάρτιο του 2000. Εκεί ανακοινώθηκε ένα πρόγραμμα που στόχο είχε να καταστήσει την ΕΕ την «ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης, ανά την υφήλιο ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Για την επίτευξη του στόχου αυτού τα σχολεία στην ΕΕ θα έπρεπε να αποκτήσουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο και στα πολυμέσα (μέχρι το τέλος του 2001), ενώ και το διδακτικό προσωπικό θα έπρεπε (μέχρι τα τέλη του 2002) να είναι καταρτισμένο στη χρήση των πολυμέσων και του Διαδικτύου. Στη χώρα μας, το πρώτο εργαλείο που στόχο είχε την επίτευξη των στόχων της ΕΕ (που αναφέραμε παραπάνω) ήταν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» για την Προγραμματική Περίοδο 2007–2013. Ακολούθησε το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» 2014-2020, το οποίο στόχευε στη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας όλων των βαθμίδων του εκπαιδευτικού συστήματος. Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού, έγινε επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη χρήση και αξιοποίηση ψηφιακών τεχνολογιών στη διδασκαλία.

Η ΕΕ δεν έχει σταματήσει να είναι σε εγρήγορση πάνω στο ιδιαίτερο σημαντικό θέμα της εκπαίδευσης. Το 2017, μέσω της διακήρυξης της Ρώμης, εκφράστηκε από τα κράτη μέλη της ένωσης η δέσμευση για «Μια κοινωνική Ευρώπη» στην οποία οι νέοι θα εφοδιάζονται με όλες τις γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται στη νέα εποχή, όπου όλα θα αλλάζουν με πρωτόγνωρους ρυθμούς. Το στόχο αυτό υπηρετεί σήμερα το «Σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση» με το οποίο η ΕΕ φιλοδοξεί να δημιουργήσει μέχρι το 2025 μία Ευρώπη στην οποία θα παρέχεται η ίδια εκπαίδευση του όλους τους νέους, και η εκπαίδευση αυτή θα δίνει στους νέους τη δυνατότητα βρουν απασχόληση στη Ευρώπη. Στο σχέδιο αυτό περιλαμβάνονται όλα τα μέτρα που πρέπει να παρθούν από τα κράτη μέλη ώστε να επιτευχθεί ο στόχος μία κοινής, σύγχρονης και ολοκληρωμένης παρεχόμενης εκπαίδευσης στην ΕΕ.

1.4 Η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα

Στη χώρα μας, εξ' αποστάσεως εκπαίδευση υπήρχε πριν την πανδημία του κορωνοϊού μόνο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ενώ μέχρι και σήμερα εξακολουθεί να είναι θεσμοθετημένη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μόνο. Μέσω του ΕΑΠ (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο) μπορεί κανείς από το 1992 να κάνει προπτυχιακές ή μεταπτυχιακές σπουδές μένοντας στο σπίτι του. Εκτός από το ΕΑΠ, υπάρχουν σήμερα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών τα οποία δίνουν τη δυνατότητα στους φοιτητές να παρακολουθήσουν ολόκληρο το πρόγραμμα, ή μέρος του, από απόσταση.

Στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση η εξ' αποστάσεως διδασκαλία αν και μη θεσμοθετημένη, ήρθε ως λύση ανάγκης λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού. Παρόλο που ψηφιακά εργαλεία (openeclass) ήταν διαθέσιμα στους εκπαιδευτικούς, η χρήση τους ήταν συμπληρωματική της παραδοσιακής διδασκαλίας.

Για την ασύγχρονη τηλεκπαίδευση χρησιμοποιήθηκε το openeclass και το e-me, ενώ για σύγχρονη τηλεκπαίδευση χρησιμοποιήθηκε η πλατφόρμα Webex Meetings της εταιρείας Cisco Hellas A.E. Δεν ήταν όλα ρόδινα στην αρχή. Το Πανελλήνιο σχολικό δίκτυο “υπέφερε” από τον αυξημένο φόρτο λόγω των αναρτήσεων και προσπελάσεων από εκπαιδευτικούς και μαθητές. Τα προβλήματα αυτά βέβαια εξομαλύνθηκαν με τον καιρό.

Το επόμενο πρόβλημα ήταν η υιοθέτηση από τους εκπαιδευτικούς ενός μοντέλου διδασκαλίας το οποίο θα εκμεταλλευόταν τα πλεονεκτήματα των νέων ψηφιακών εργαλείων και θα έκανε όσο το δυνατό πιο ανώδυνα τα (όποια) μειονεκτήματά τους συγκριτικά με την παραδοσιακή, δια ζώσης διδασκαλία. Το κατά πόσο αυτό επιτεύχθηκε, είναι σήμερα αντικείμενο έρευνας. Σύμφωνα με τον Αγγελάκο (2020) η μετάβαση αυτή δεν επιτεύχθηκε ποτέ αλλά αντίθετα, οι εκπαιδευτικοί απλώς μετέφεραν το παλιό (και κατά πολλούς, ξεπερασμένο) δασκαλοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας, στο νέο ψηφιακό περιβάλλον. Βέβαια, αν όντως είναι έτσι, το κατ' επείγον της μετάβασης αυτής είναι οπωσδήποτε ένα υπολογίσιμο ελαφρυντικό για τους εκπαιδευτικούς. Το αν οι εκπαιδευτικοί έπρεπε να είναι έτοιμοι για τη μετάβαση αυτή πριν την πανδημία, ή το αν οι εκπαιδευτικοί θα έπρεπε να είχαν μεταπηδήσει εδώ και χρόνια σε ένα πιο μαθητοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας, είναι κάτι που είτε το ασπάζεται κανείς είτε όχι, δεν αποτελεί αντικείμενο μελάτης της παρούσης εργασίας.

Κεφάλαιο 2. Επισκόπηση βιβλιογραφίας

2.1 Άποψη των εκπαιδευτικών

Είναι προφανές ότι η επιτυχία οποιασδήποτε μεταρρύθμισης στην εκπαίδευση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το βαθμό στον οποίο οι εκπαιδευτικοί είναι έτοιμοι να υποστηρίξουν τη μεταρρύθμιση αυτή. Σύμφωνα με την έρευνα του Keeton (2004) η οποία έγινε με την ποιοτική μέθοδο, οι εκπαιδευτικοί έχουν θετική άποψη ως προς τη χρήση on-line εκπαιδευτικών πόρων διότι θεωρούν ότι με τον τρόπο αυτό μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον το οποίο να εμπνέει περισσότερο τους μαθητές. Με τη βοήθεια όμως μίας μεγάλης ποσοτικής έρευνας που έγινε σε 867 καθηγητές πανεπιστημίου στην Ισπανία, οι Guillen Gamez και Mayorga-Fernandez (2020) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η γενικότερη στάση των καθηγητών ήταν ουδέτερη.

Σε έρευνα των Μπάμπια και Δάρρα (2014) η οποία πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου, διερευνώνται οι απόψεις 19 διευθυντών της Πρωτοβάθμιας και 18 διευθυντών της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σχετικά με την εξ' αποστάσεως επιμόρφωση. Οι μισοί σχεδόν από τους συμμετέχοντες δήλωσαν πως είναι ενημερωμένοι για την εξ' αποστάσεως επιμόρφωση, ενώ οι υπόλοιποι δήλωσαν πως γνωρίζουν λίγα έως καθόλου γι' αυτήν. Η συντριπτική πλειοψηφία θεωρεί ως σημαντική την εξ' αποστάσεως επιμόρφωση και σχεδόν το ένα τρίτο δήλωσε πως έχει συμμετάσχει σε τέτοιο πρόγραμμα. Οι λόγοι για τους οποίους την θεωρούν σημαντική σχετίζονται με τη παροχή δυνατοτήτων μελέτης σύμφωνα με το ρυθμό, τον τρόπο και το χρόνο που οι εκπαιδευόμενοι επιλέγουν, τη μείωση των εξόδων μετακίνησης και την μη διατάραξη της λειτουργίας των σχολείων.

Σύμφωνα με μία πρόσφατη έρευνα δράσης (Μουρατίδου, 2020) σχετικά με τη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής για εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, οι μαθητές και δάσκαλοι αποκόμισαν πολλαπλά οφέλη από τη χρήση των σχετικών εργαλείων. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν τρεις δάσκαλοι και 38 μαθητές της Ε' τάξης Δημοτικού σχολείου της Θεσσαλονίκης και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ήταν μικτή, ποσοτική και ποιοτική, αφού τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν μέσω ερωτηματολογίου, που συμπλήρωσαν οι μαθητές,

συνέντευξης, που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί και των παρατηρήσεων στο ημερολόγιο που διατηρούσε η ερευνήτρια.

Σε μία άλλη έρευνα (Μπουφίδου, 2018) σχετική με τη μάθηση μέσω φορητών συσκευών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, προέκυψε ότι οι εφαρμογές mobile learning είναι αξιόπιστες, βοηθούν τους δασκάλους και δίνουν κίνητρα στους μαθητές. Το δείγμα της ποσοτικής αυτής έρευνας ήταν 582 εν ενεργεία εκπαιδευτικοί νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων από όλη τη χώρα, όλων των ειδικοτήτων, από τους οποίους 118 ήταν άντρες και 464 γυναίκες, που επιλέχθηκαν με τυχαία δειγματοληψία.

Στη μελέτη της Κούβελα (2018), προέκυψε ότι οι δάσκαλοι έχουν θετική άποψη για τη χρήση των ΤΠΕ, αν και εφαρμόζουν περιστασιακά και όχι συστηματικά τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σύμφωνα με το Τζιάβα (2014) η πλειονότητα των εκπαιδευτικών έχει επιμορφωθεί στις ΤΠΕ με αποτέλεσμα την καλύτερη οργάνωση του μαθήματός τους, την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων και κατ' επέκταση την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία της μάθησης. Σύμφωνα με τη Σφαντού (2020), η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι είναι εξοικειωμένη με τη χρήση υπολογιστή και διαδικτύου, όπως και με τη χρήση προγράμματος E-Learning και ότι θα εφαρμόζε στο μέλλον την ηλεκτρονική μάθηση.

2.2 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης

Η τηλεεκπαίδευση μπορεί να εμπλουτίσει την αλληλεπίδραση μαθητών - καθηγητών παρέχοντας ασύγχρονα και σύγχρονα εργαλεία όπως e-mail, φόρουμ, συνομιλίες και τηλεδιασκέψεις. Επειδή βασίζεται στον Ιστό, δεν απαιτείται εγκατάσταση πρόσθετων εργαλείων και μετά τη μεταφόρτωση, το περιεχόμενο είναι διαθέσιμο για τους χρήστες ανά πάσα στιγμή. Επιπλέον, οι τεχνολογίες διαδικτύου διευκολύνουν την ταυτόχρονη διανομή περιεχομένου, σε μεγάλο αριθμό χρηστών ενώ προσφέρουν τη δυνατότητα εξατομίκευσης και προσαρμογής των μαθημάτων στις ανάγκες των εκπαιδευομένων (Babu & Sridevi, 2018).

Ένα προφανές πλεονέκτημα της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης είναι ότι επιλύει τα προβλήματα που δημιουργούνται όταν οι μαθητές έχουν δυσκολία πρόσβασης στο χώρο διδασκαλίας (Weller 2007; Garrison 2011). Πέρα όμως από αυτό το προφανές πλεονέκτημα, πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι παραδοσιακές μέθοδοι διδασκαλίας δεν είναι επαρκείς για τους σημερινούς μαθητές (Epayati et al. 2012) οι οποίοι χρησιμοποιούν πάρα πολύ την τεχνολογία στην καθημερινότητά τους. Συνεπώς η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στη μαθησιακή διαδικασία θα βοηθούσε τους μαθητές (Draude & Brace 1999; Lea et al. 2001; Salmon 201, Costley 2014).

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία η τηλεεκπαίδευση βοήθησε τους μαθητές να αφομοιώσουν τις πληροφορίες καλύτερα σε σχέση με τους μαθητές που μελετούσαν με τον παραδοσιακό τρόπο (Navarro & Shoemaker, 2000). Επιπλέον, η τηλεεκπαίδευση αποδείχθηκε αποτελεσματική ιδιαίτερα στην περίπτωση των ντροπαλών μαθητών καθώς και εκείνων που έχουν μαθησιακές δυσκολίες, οι οποίοι συνήθως δεν έχουν το θάρρος να μιλήσουν και να εκφραστούν στην τάξη (Stern, 2004). Άλλες μελέτες αναφέρουν ότι η διαδικτυακή μάθηση είναι ταχύτερη, εξοικονομεί χρόνο και χρήμα επειδή δεν περιλαμβάνει ταξίδια (Cantoni et al, 2004) και το περιεχόμενο που αναρτάται μπορεί εύκολα να ενημερωθεί (Sadeghi et al, 2019).

Τα πλεονεκτήματα αυτά τα αντιλαμβάνονται και οι μαθητές, σύμφωνα με σχετικές μελέτες. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές πιστεύουν ότι η τηλεεκπαίδευση προσφέρει ευελιξία και καλύτερη συνεργασία μαθητών – καθηγητών, ενώ βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν καλύτερα τις διαλέξεις (Buras et al, 2019). Η θετική τους αυτή στάση ενισχύεται ακόμη περισσότερο όταν αντιλαμβάνονται ότι η πρόσβαση στις σχετικές υπηρεσίες δεν είναι μία πολύπλοκη διαδικασία (Dookhan, 2018). Ωστόσο, ενώ οι περισσότερες μελέτες υπογραμμίζουν τη θετική στάση απέναντι στην τηλεεκπαίδευση, πρέπει να σημειωθεί ότι οι φοιτητές εξακολουθούν να θεωρούν σημαντική τη δια ζώσης διδασκαλία. Πιο συγκεκριμένα, μελέτες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι μαθητές έκριναν ότι τα διαδικτυακά μαθήματα δεν έχουν την ίδια αξία με τα μαθήματα που διδάσκονται στην τάξη (Galy et al, 2011) και ότι οι μαθητές θα προτιμούσαν να δεχτούν ένα συνδυασμό διαδικτυακών και προσωπικών μαθημάτων, παρά μόνο διαδικτυακής μάθησης (Tagoe, 2012).

Σύμφωνα με τη Μουρατίδου (2020) οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί ωφελήθηκαν από τη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής για εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Τα οφέλη για τους μαθητές ήταν η πρόσβαση σε νέο εκπαιδευτικό υλικό το οποίο ήταν πιο διαδραστικό και τους βοήθησε να αναπτύξουν τις ψηφιακές τους δεξιότητες, να συμμετέχουν ενεργά αλλά και με το δικό τους ρυθμό και να ελέγχουν τις επιδόσεις τους. Η νέα αυτή μορφή διδασκαλίας ενθάρρυνε την ομαδική δουλειά και τη συνεργασίας, βοηθώντας τους πιο εσωστρεφείς μαθητές να γίνουν πιο κοινωνικοί, ενώ οι συζητήσεις στα forums συνέβαλε στην ενίσχυση της κριτικής σκέψης. Οφέλη υπήρξαν και για τους εκπαιδευτικούς αφού διευκολύνθηκε η επικοινωνία με τους μαθητές τους, και τους δόθηκε η δυνατότητα να εφαρμόσουν μία πιο εξατομικευμένη διδασκαλία. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι η επιπλέον εργασία για τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού αποτέλεσε αντικίνητρο για τους εκπαιδευτικούς.

Στα προφανή αυτά πλεονεκτήματα που προσφέρει η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, πρέπει να αντιπαραβάλουμε και τα μειονεκτήματα που καταγράφονται στη διεθνή βιβλιογραφία, όπως μειωμένο κίνητρο στους μαθητές, καθυστερημένη ανατροφοδότηση ή βοήθεια λόγω του γεγονότος ότι οι εκπαιδευτικοί δεν είναι πάντα διαθέσιμοι όταν οι μαθητές τους χρειάζονται ή συναισθήματα απομόνωσης λόγω έλλειψης φυσικής παρουσίας συμμαθητών (Yusuf & Al-Banawi, 2013). επιπλέον, επειδή περνούν πολλές ώρες καθισμένοι και μπροστά σε μια οθόνη, οι διαδικτυακοί μαθητές και εκπαιδευτικοί ενδέχεται να παρουσιάσουν προβλήματα όρασης ή πλάτης και η υπαίθρια δραστηριότητά τους μπορεί να μειωθεί ενώ είναι δυνατό να παραμελήσουν τη φυσική άσκηση με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την υγεία τους.

2.3 Παράγοντες που επηρεάζουν την άποψη των εκπαιδευτικών

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η επιτυχής εφαρμογή της τηλεεκπαίδευσης εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την άποψη (στάση) που έχουν οι διδάσκοντες σε σχέση με την εισαγωγή μέσω τεχνολογίας στην εκπαίδευση. Η στάση αυτή εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως η γνώση και η επιθυμία για την εκμάθησή των σχετικών τεχνολογιών και εργαλείων (Papp 1998), καθώς και η αντίληψη που έχουν για την ευκολία χρήσης των σχετικών τεχνολογιών και εργαλείων (Nair and Das 2012). Σύμφωνα με τους Huang και

Liaw (2005), οι εκπαιδευτικοί επιτυγχάνουν καλύτερα το στόχο τους αν αισθάνονται ικανοί στη χρήση υπολογιστών. Επιπλέον ρόλο παίζουν οι πεποιθήσεις και το εξωτερικό περιβάλλον. Σύμφωνα με τον Khine (2001) όσο περισσότερο χρησιμοποιεί κανείς τα εργαλεία αυτά, τόσο θετικότερη άποψη έχει για αυτά.

Η έλλειψη δεξιοτήτων χρήσης Η/Υ και υπηρεσιών διαδικτύου εμφανίζεται ως ο σημαντικότερος λόγος αρνητικής στάσης των διδασκόντων απέναντι στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, σε πολλές έρευνες στη βιβλιογραφία (Scrichanyachon, 2014), (Peters, 2001) (Jan, Kao, Huang, & Wei, 2013). Από την έρευνα του Gasaymeh (2009), προκύπτει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στη γενικότερη στάση των εκπαιδευτικών σχετικά με τα διαδικτυακά εκπαιδευτικά εργαλεία και κάθε μία από τις ακόλουθες μεταβλητές: α) κατοχή υπολογιστή και διαδικτυακής σύνδεσης, β) διαθεσιμότητα χρόνου, γ) ικανότητες χρήσης υπολογιστή και υπηρεσιών διαδικτύου και δ) η δική τους άποψη.

Στη μετά covid εποχή, υπάρχουν κάποιες εργασίες που καταγράφουν τις απόψεις των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, μετά την εμπειρία που είχαν σε αυτή λόγω του κορωνοϊού. Σε έρευνα που έγινε σε 159 εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με χρήση ερωτηματολογίου (Mailizar et al, 2020), προέκυψε ότι οι κύριοι λόγοι αρνητικής στάσης απέναντι στην τηλεεκπαίδευση ήταν κατά σειρά σημαντικότητας, η έλλειψη γνώσης των εργαλείων, η έλλειψη αυτοπεποίθησης, η κακή εμπειρία από τη χρήση της τηλεεκπαίδευσης, η κακή χρηστικότητα των εργαλείων και τέλος οι πρότερες αντιλήψεις σχετικά με την πληροφορική.

Έχει ερευνηθεί επίσης και το κατά πόσο το φύλο μπορεί να παίζει ρόλο στη στάση των εκπαιδευτικών ως προς τη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής στην εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα είναι μάλλον αντιφατικά. Πολλές ερευνητικές μελέτες διαπίστωσαν ότι το φύλο δεν παίζει ρόλο (Graff, 2003), (Meelissen and Drent, 2008), (Sánchez-Mena et al 2019). Στην έρευνα των Lateef και Alaba (2013) προέκυψε ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί είχαν δείξει πιο ευνοϊκές απαντήσεις για τη διαδικτυακή εκπαίδευση. Τέλος, υπάρχουν και μελέτες που προσπαθούν να διερευνήσουν πιθανή διαφορά στη στάση ανδρών και γυναικών ως προς την τεχνολογία, με βάση την ικανότητά τους να χρησιμοποιούν τα σχετικά εργαλεία. Η λογική της προσέγγισης αυτής είναι ότι αν κάποιος δεν είναι καλός στη χρήση των εργαλείων της τηλεεκπαίδευσης, είναι πιο πιθανό να έχει αρνητική στάση

απέναντι στην τηλεεκπαίδευση, σε σχέση με κάποιον άλλο που χρησιμοποιεί τα σχετικά εργαλεία με μεγαλύτερη ικανότητα. Τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών δε δίνουν σαφή συμπεράσματα. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην έρευνα του Javier (2020) οι άντρες δήλωσαν δήλωσαν κατά μέσο όρο “μη ικανοί” ενώ οι γυναίκες δήλωσαν “ικανές”. Όμως, δεν προέκυψε κάποια στατιστικά αξιόπιστη διαφορά ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες.

Ο ρόλος του φύλλου ως προς τη στάση απέναντι στα ΤΠΕ έχει διερευνηθεί και στη χώρα μας, με τα αποτελέσματα εξ' ίσου αντιφατικά. Σύμφωνα με τους Jimoyiannis και Komis (2006), υπάρχουν διαφορές στη στάση απέναντι στα ΤΠΕ στην εκπαίδευση ανάλογα με το φύλο (όπως επίσης ανάλογα και με την ειδικότητα και την διδακτική εμπειρία και την εμπειρία χρήσης, εκπαίδευσης και κατοχής Η/Υ). Το ίδιο προκύπτει και από την έρευνα της Μπουφίδου (2018). Από κάποιες άλλες έρευνες επίσης (Παύλου, 2007) (Καρτσιώτου & Ρούσσο, 2011), προκύπτει ότι οι άντρες εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούσαν περισσότερο των υπολογιστή στην διδασκαλία. Όμως υπάρχουν και έρευνες (Παναγιωτίδου & Ταρατόρη, 2014) που δείχνουν ότι όταν η εμπειρία και η γνώση στα δύο φύλα είναι όμοιες, τότε άνδρες και γυναίκες παρουσιάζουν κοινά επίπεδα ενδιαφέροντος για τους Η/Υ και κατά συνέπεια χαμηλότερα επίπεδα άγχους ή φόβου απέναντι στην τεχνολογία.

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η ηλικία παίζει σημαντικό ρόλο στο βαθμό αποδοχής της τεχνολογίας και των σχετικών εργαλείων. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Hürsen (2012), οι νεότεροι δάσκαλοι με λιγότερη διδακτική εμπειρία έχουν δείξει πιο θετική στάση απέναντι σε δραστηριότητες επαγγελματικής ανάπτυξης. Επίσης, σύμφωνα με τους Goodwyn et al. (1997), οι μεγαλύτεροι σε ηλικία καθηγητές βλέπουν τις τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ICTs) σαν απειλή και αιτία άγχους. Τέλος, σύμφωνα με τους Hamari και Nousiainen (2015), η ηλικία επηρεάζει την αντίληψη που έχουν οι εκπαιδευτικοί σχετικά με την χρησιμότητα των ηλεκτρονικών εκπαιδευτικών παιχνιδιών.

Ένας παράγοντας που επηρεάζει αρνητικά την αποδοχή των νέων τεχνολογικών εργαλείων στην εκπαίδευση, είναι η έλλειψη εκπαίδευσης. Στην έρευνα των Hofmeister και Pilz (2020) καταγράφηκαν οι απόψεις 60 εκπαιδευτικών σχετικά με ένα ολοκληρωμένο σύστημα εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης το οποίο εφαρμόστηκε από το 2013

σε σχολεία της Μαλαισίας. Όπως προέκυψε, ορισμένοι εκπαιδευτικοί θεώρησαν την έλλειψη χρόνου ως το πιο βασικό πρόβλημα στην εφαρμογή της ηλεκτρονικής μάθησης. Πιο συγκεκριμένα, ισχυρίστηκαν ότι λόγω φόρτου εργασίας δεν είχαν τον απαιτούμενο χρόνο για να εξερευνήσουν το σύστημα και να αποκτήσουν σε αυτό την απαιτούμενη άνεση και ζήτησαν περισσότερη εκπαίδευση πάνω στο σύστημα. Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς είναι το μεγάλο μέγεθος της τάξης (30 – 40 άτομα). Αναφέρθηκαν επίσης ως προβλήματα η κακή σύνδεση στο Διαδίκτυο και η έλλειψη του απαιτούμενου εξοπλισμού από μερίδα των μαθητών.

Στη χώρα μας, η έλλειψη δεξιοτήτων χρήσης Η/Υ και υπηρεσιών διαδικτύου εμφανίζεται ως ο σημαντικότερος λόγος αρνητικής στάσης των διδασκόντων απέναντι στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση (Βερναδάκης, Γιαννούση, Αντωνίου, Ζέτου, & Κιουμουρτζόγλου, 2011)

Κεφάλαιο 3. Ερωτηματολόγιο

Για να γίνει η έρευνα χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος, έγινε δηλαδή με χρήση ερωτηματολογίου¹ το οποίο διανεμήθηκε σε δασκάλους και καθηγητές μέσης εκπαίδευσης. Η διανομή του ερωτηματολογίου έγινε μέσω κοινωνικών δικτύων. Στις επόμενες υποενότητες αναλύουμε τους στόχους που υπηρετεί το ερωτηματολόγιο αυτό. .

3.1 Βασικό προφίλ των ερωτώμενων

Οι πρώτες ερωτήσεις έχουν στόχο να καταγράψουν το βασικό προφίλ των ερωτώμενων καθώς αυτό ενδεχομένως επηρεάζει τη τη στάση τους ως προς την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα θέλουμε να δούμε αν η στάση αυτή επηρεάζεται από το **φύλο**, την **ηλικία**, την **προϋπηρεσία**, την **ειδικότητα**, καθώς και τους **τίτλους σπουδών** των ερωτώμενων.

3.2 Σχέση των ερωτώμενων με την τεχνολογία και γενικότερες ψηφιακές δεξιότητες.

Σε αυτή την ομάδα ερωτήσεων προσπαθήσαμε να αποτυπώσουμε το βαθμό εξοικείωσης που έχουν οι εκπαιδευτικοί με τον υπολογιστή τους και με την πληροφορική γενικότερα. Το σκεπτικό είναι ότι όποιος έχει αρνητική στάση ως προς την τεχνολογία, τείνει να μην εμπιστεύεται και τα σχετικά εργαλεία, και να διακατέχεται από ένα φοβικό σύνδρομο ως προς αυτά. Μερικές φορές η διαδρομή είναι αντίστροφη, δηλαδή η αίσθηση αδυναμίας που έχει ο εκπαιδευτικός ως προς τη χρήση των εργαλείων αυτών (γιατί του φαίνονται πολύπλοκα) δημιουργεί το φοβικό σύνδρομο το οποίο με τη σειρά του οδηγεί τον εκπαιδευτικό σε μία γενικότερη απόρριψη των νέων τεχνολογιών και προσκόλληση σε πιο

1.https://docs.google.com/forms/d/1k3WJqHkIqwOkpk-Ewc_UI-I0vilvXgV-YePxR5sf3yM/edit

παραδοσιακές προσεγγίσεις. Οι ερωτήσεις που εξυπηρετούν το σκοπό αυτό είναι οι ακόλουθες:

- Έχετε λογαριασμό σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης;
- Πόσο συχνά ελέγχετε τα e-mail σας;
- Χρησιμοποιείτε e-banking για να πληρώνετε λογαριασμούς;
- Κάνετε αγορές μέσω του διαδικτύου;
- Πόσες ώρες περνάτε μπροστά στον υπολογιστή σας για δραστηριότητες που δεν άπτονται της εργασίας σας;

3.3 Εκπαίδευση

Σε αυτή την ομάδα ερωτήσεων, προσπαθούμε να καταγράψουμε το αν οι εκπαιδευτικοί έχουν περάσει κάποιο είδος εκπαίδευσης στην εξ' αποστάσεως διδασκαλία, στα πλαίσια της επιμόρφωσης που τους παρέχεται από το υπουργείο παιδείας. Μας ενδιαφέρει η άποψή τους για την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης αυτής. Επίσης, η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση που έχουν κάνει μέχρι σήμερα λόγω της πανδημίας COVID19, μπορεί να θεωρηθεί και αυτή ένα είδος εκπαίδευσης. Μας ενδιαφέρει να μάθουμε πόσο καλύτεροι θεωρούν ότι είναι τώρα οι εκπαιδευτικοί στην εξ, αποστάσεων εκπαίδευση, σε σχέση με την αρχική τους απόδοση, όταν ξεκίνησε η πανδημία. Οι ερωτήσεις είναι οι ακόλουθες:

- Αν συμμετείχατε σε τουλάχιστον σε μια επιμόρφωση με θέμα που αφορούσε στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση / διδασκαλία, πόσο θεωρείτε ότι σας βοήθησε η επιμόρφωση που λάβατε;
- Ποιο πιστεύετε ότι είναι το επίπεδο ετοιμότητάς σας στις απαιτήσεις της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σήμερα;
- Θεωρείτε ότι σας χρειάζεται περαιτέρω επιμόρφωση;
- Θα δηλώνατε συμμετοχή σε μία εθελοντική επιμόρφωση η οποία με την ολοκλήρωσή της απαιτεί κάποιου είδους “εξετάσεις” (αξιολόγηση) με στόχο την αποτύπωση του βαθμού ικανότητας του εκπαιδευόμενου στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση;

3.4 Προχωρημένες ψηφιακές δεξιότητες

Σε αυτή την ομάδα ερωτήσεων προσπαθούμε να αποτυπώσουμε το επίπεδο των ψηφιακών δεξιοτήτων των ερωτώμενων, και πιο συγκεκριμένα εκείνες τις δεξιότητες που σχετίζονται με την με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Τέτοιες δεξιότητες μπορούν να βελτιώσουν το εξ' αποστάσεως μάθημα και να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να πετύχουν τα μέγιστα μέσα από το μάθημα τους. Οι ερωτήσεις είναι οι ακόλουθες:

- Έχετε λογαριασμό σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης;
- Πόσο συχνά ελέγχετε τα e-mails σας;
- Χρησιμοποιείτε e-banking για να πληρώνετε λογαριασμούς;
- Κάνετε αγορές μέσω του Διαδικτύου;
- Πόσες ώρες περνάτε κάθε μέρα μπροστά στον υπολογιστή σας για δραστηριότητες που δεν άπτονται της εργασίας σας;

3.5 Έκθεση στον ιστό

Έχει παρατηρηθεί ότι κάποιοι εκπαιδευτικοί δε φοβούνται να εκτεθούν στον ιστό, συμπεριλαμβάνοντας την εικόνα τους ή τη φωνή τους στο εκπαιδευτικό υλικό που αναρτούν. Άλλοι πάλι εμφανίζονται αρνητικοί ως προς την έκθεσή τους στον ιστό. Από την παρατήρηση αυτή προέκυψε το ερώτημα αν ο φόβος της έκθεσης σε ένα άγνωστο κοινό επηρεάζει την άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Προκειμένου να καταγράψουμε τη στάση των εκπαιδευτικών ως προς την έκθεσή τους, συμπεριλάβαμε στο ερωτηματολόγιο 2 ερωτήματα ζητώντας να μάθουμε αν έχουν συμπεριλάβει τη φωνή τους ή την εικόνα τους σε εκπαιδευτικό υλικό που έχουν αναρτήσει.

3.6 Έμμεση /άμεση αποτύπωση της στάσης των εκπαιδευτικών

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Σε αυτή την ομάδα ερωτήσεων προσπαθούμε να καταγράψουμε την άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Η άποψη αυτή μπορεί να προκύπτει είτε με άμεσο, είτε με έμμεσο τρόπο. Οι ερωτήσεις που ακολουθούν μία άμεση προσέγγιση, είναι οι ακόλουθες:

- Θεωρείτε ότι η ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση
 - συμπληρώνει τη δια ζώσης διδασκαλία;
 - είναι άχρηστη όταν γίνεται δια ζώσης διδασκαλία
 - υπερέχει της δια ζώσης διδασκαλίας
- Θεωρείτε ότι υπάρχουν τομείς στους οποίους η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση υπερέχει της δια ζώσης διδασκαλίας;
- Θεωρείτε ότι ο συνδυασμός δια ζώσης διδασκαλίας και σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης μπορεί να δώσει καλύτερα αποτελέσματα από την κάθε μία μέθοδο ξεχωριστά;

Οι ερωτήσεις που στόχο έχουν να αποτυπώσουν την άποψη των εκπαιδευτικών με ένα πιο έμμεσο τρόπο, είναι οι ακόλουθες:

- Έχετε παρακολουθήσει ασύγχρονα μαθήματα (διαλέξεις) σχετικά με την ειδικότητά σας στο youtube ή σε άλλες διαδικτυακές πλατφόρμες και αν ναι, ποια είναι η γνώμη σας για τη χρησιμότητά τους;
- Για όσο διάστημα κάνατε δια ζώσης εκπαίδευση (Σεπτέμβριος και Οκτώβριος 2019) αναρτούσατε υλικό ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης για το μάθημα που διδάσκετε και αν ναι, πόσο συχνά;
- Θα συμφωνούσατε αν ένας μαθητής είναι άρρωστος, να παρακολουθεί το μάθημα από το σπίτι του μέσω σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης, την ώρα που εσείς διδάσκετε στην τάξη;
- Πόσο θεωρείτε ότι ταιριάζει το μάθημά σας με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση;

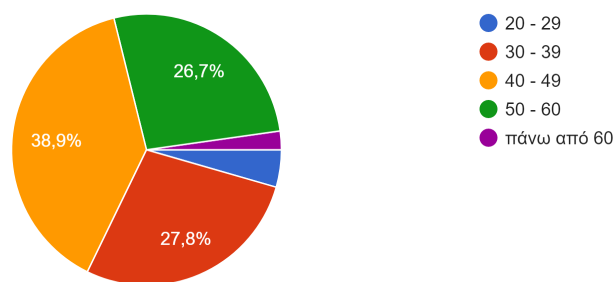
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα

Το δείγμα αποτελείται από 90 εκπαιδευτικούς, οι οποίοι στο σύνολό τους εργάζονται σε δημόσια σχολεία. Οι 64 από αυτούς (71,1%) εργάζονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι υπόλοιποι στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το δείγμα αποτελείται από 67 (74,4%) γυναίκες και 23 άντρες. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το μέγεθος και η σύσταση του δείγματος δεν είναι αρκούν για να δώσουν στα αποτελέσματα μία ικανοποιητική αξιοπιστία. Παρόλα αυτά, θεωρούμε ότι τα αποτελέσματα έχουν ενδιαφέρον και μπορούν να θεωρηθούν σαν ανοιχτά ερευνητικά ερωτήματα προς επιβεβαίωση από επόμενες πιο εκτεταμένες έρευνες.

4.1 Βασικά χαρακτηριστικά του δείγματος

Οι ηλικίες του δείγματος ποικίλουν και φαίνονται στο Γράφημα 1, από το οποίο παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία τους είναι από 30 έως 60 ετών.

Ποιά είναι η ηλικία σας;
90 απαντήσεις

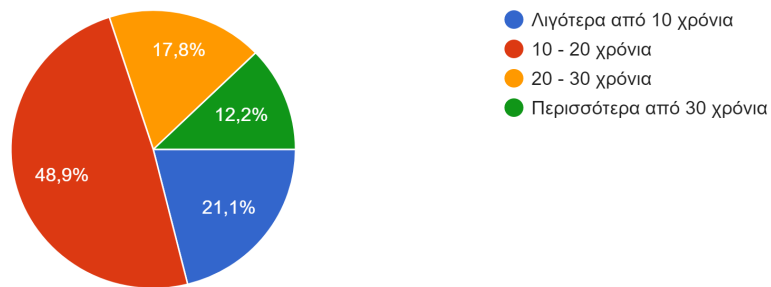
Γράφημα 1: Ηλικιακή κατανομή του δείγματος

Η διδακτική τους εμπειρία φαίνεται στο Γράφημα 2. Όπως προκύπτει σχεδόν οι μισοί έχουν διδακτική εμπειρία από 10 έως 20 χρόνια.

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

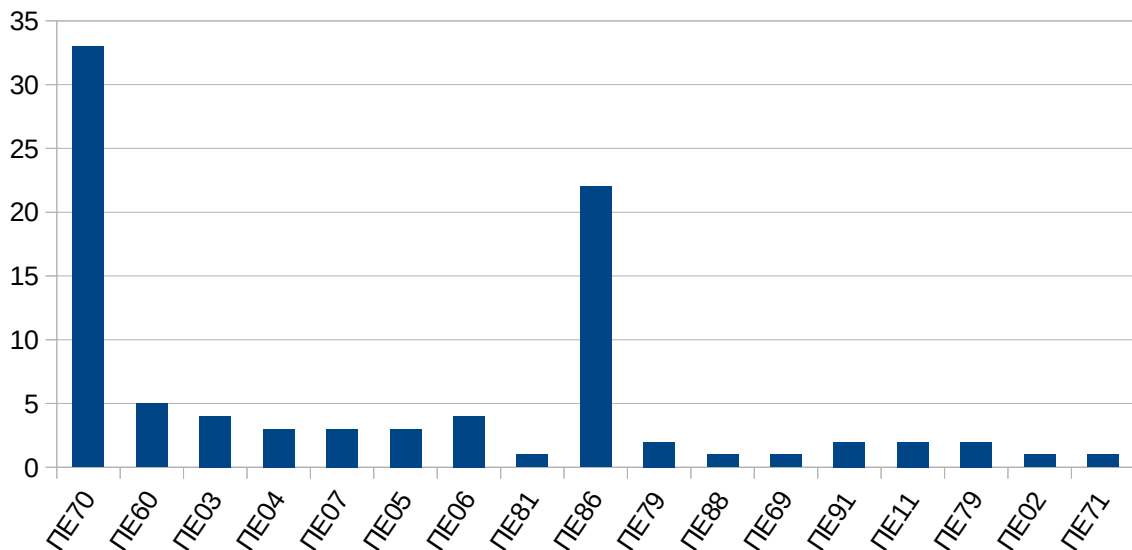
Όπως φαίνεται από το Γράφημα 3, το δείγμα αποτελείται κυρίως από δασκάλους και καθηγητές πληροφορικής. Αυτό έχει ένα ενδιαφέρον αφού θα μπορούσε κανείς αρχικά να υποθέσει ότι οι δύο αυτές ομάδες ξεκινούν από διαφορετικές αφετηρίες ως προς την εξοικείωση με την τεχνολογία.

Πόσα χρόνια διδάσκετε
90 απαντήσεις

Γράφημα 2: Κατανομή του δείγματος ως προς τη διδακτική εμπειρία

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

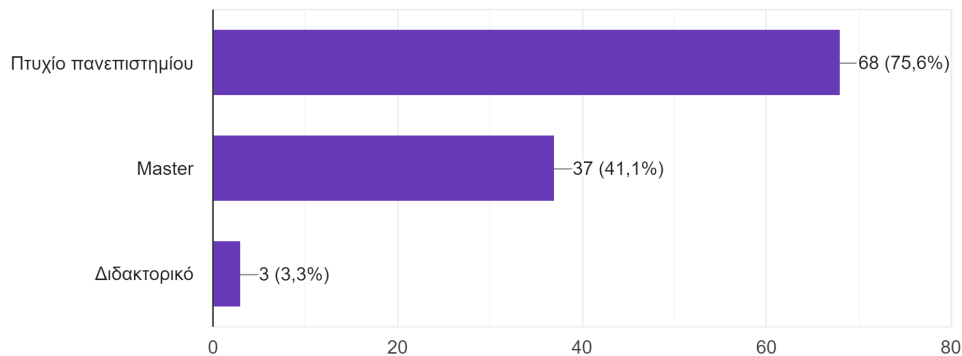
Γράφημα 3: Οι ειδικότητες των εκπαιδευτικών του δείγματος

Ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης, η κατανομή του δείγματος φαίνεται στο Γράφημα 4, από το οποίο προκύπτει ότι παρόλο που η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών του δείγματος

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

δεν έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές υπάρχει ένα αξιοσημείωτο ποσοστό με μεταπτυχιακό τίτλο.

Τι τίτλους σπουδών έχετε; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)
90 απαντήσεις

Γράφημα 4: Κατανομή του δείγματος ως προς το επίπεδο σπουδών

4.2 Εξοικείωση με τον υπολογιστή

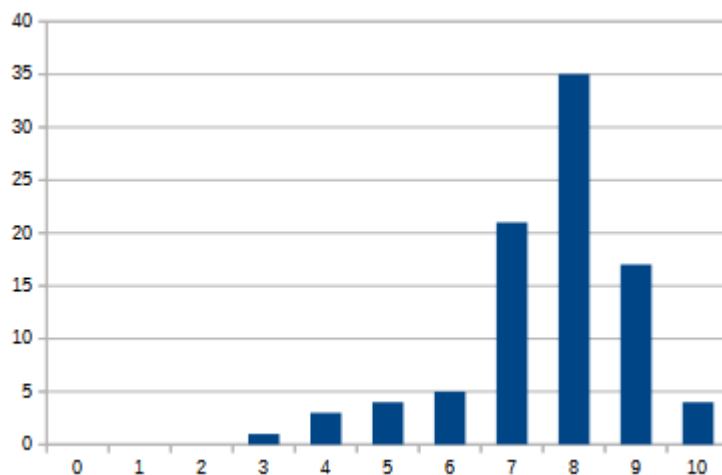
Ένα υποσύνολο των ερωτήσεων είχαν ως στόχο την ποσοτικοποίηση της εξοικείωσης των ερωτηθέντων με τους υπολογιστές. Από τις απαντήσεις στις ερωτήσεις αυτές δημιουργήσαμε ένα δείκτη με το όνομα “Δείκτης εξοικείωσης με τους υπολογιστές” ο οποίος διαμορφώνεται όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα.

Ερώτηση	Απάντηση	Επίδραση στο δείκτη
Έχετε λογαριασμό σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης;	Ναι	+1
	Όχι	+0
Πόσο συχνά ελέγχετε τα e-mails σας;	Αρκετές φορές τη μέρα	+4
	Μία φορά τη μέρα	+3
	Εβδομαδιαία	+2
	Σπανίως	+1
	Ποτέ	+0

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Χρησιμοποιείτε e-banking για να πληρώνετε λογαριασμούς;	Ναι	+1
	Όχι	+0
Κάνετε αγορές μέσω του Διαδικτύου;	Ναι	+1
	Όχι	+0
Πόσες ώρες περνάτε κάθε μέρα μπροστά στον υπολογιστή σας για δραστηριότητες που δεν άπτονται της εργασίας σας;	Περισσότερες από 3 ώρες	+3
	2-3 ώρες	+2
	1-2 ώρες το πολύ	+1
	Καμία	+0

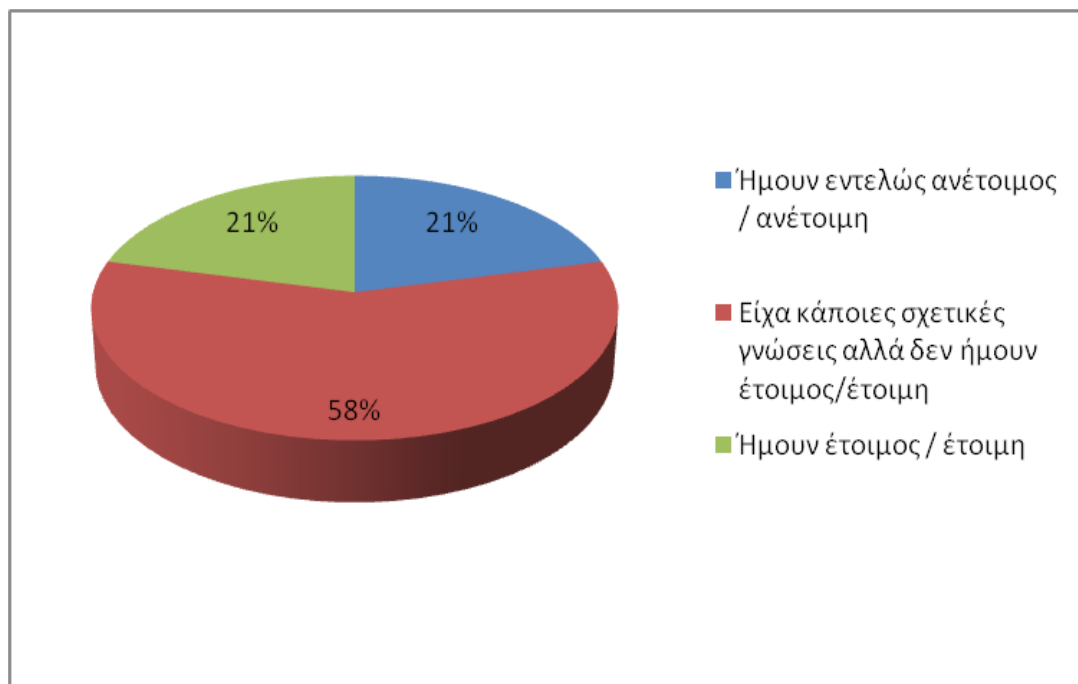
Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, ο δείκτης είναι φτιαγμένος έτσι ώστε η τιμή του να αυξάνεται όσο αυξάνεται η ενασχόληση και η εξοικείωση με τον υπολογιστή. Η επίδραση κάθε απάντησης στο δείκτη έχει οριστεί εμπειρικά. Η ελάχιστη τιμή του δείκτη είναι 0 και η μέγιστη είναι 10. το πλήθος των εκπαιδευτικών ανά τιμή του δείκτη φαίνεται στο Γράφημα 5.

Γράφημα 5: Πλήθος εκπαιδευτικών ανά τιμή του δείκτη εξοικείωσης με την τεχνολογία

Όπως προκύπτει από το Γράφημα 5, η τεχνολογία αποτελεί κρίσιμο παράγοντα της καθημερινότητας για την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών του δείγματος.

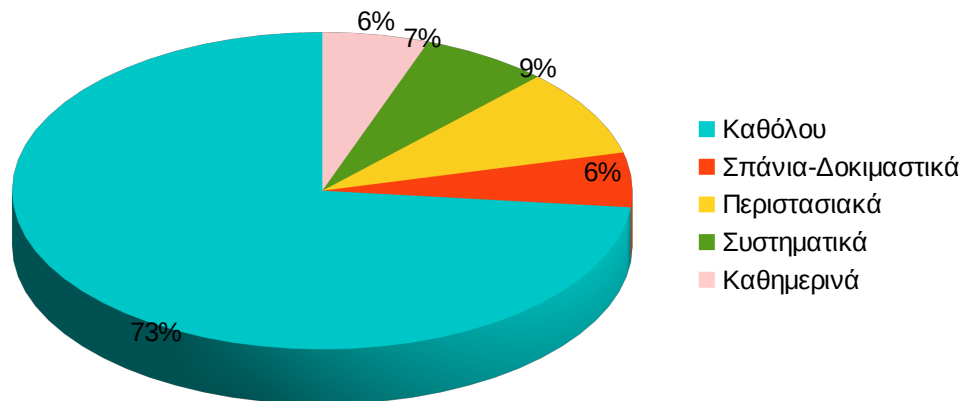
4.3 Εκπαίδευση

Γράφημα 6: Βαθμός ετοιμότητας των εκπαιδευτικών για εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, όταν ξεκίνησε η πανδημία

Από τις απαντήσεις προέκυψε ότι οι εκπαιδευτικοί κάθε άλλο παρά έτοιμοι ήταν να αντιμετωπίσουν μία τέτοια πρόκληση. Πιο συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στο Γράφημα 6 μόνο το 21% των ερωτηθέντων θεωρούν ότι ήταν έτοιμοι να περάσουν σε εξ' αποστάσεως διδασκαλία, κατά το ξεκίνημα της πανδημίας. Ένα ενδιαφέρον στοιχείο που προέκυψε, είναι από τους 19 που δήλωσαν ότι ήταν έτοιμοι, οι 15 ήταν κάποιο μεταπτυχιακό τίτλο. Συνολικά 37 εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι έχουν κάποιο μεταπτυχιακό τίτλο. Προκύπτει έτσι ότι η πιθανότητα ένας κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου να δηλώσει ότι ήταν έτοιμος είναι 40%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους υπόλοιπους είναι 7%. Φαίνεται λοιπόν ότι η ενασχόληση με ένα αντικείμενο σε μεταπτυχιακό επίπεδο βοηθάει τους εκπαιδευτικούς να αποκτήσουν ψηφιακές δεξιότητες οι οποίες τους φάνηκαν χρήσιμες στην περίοδο της πανδημίας.

Από τις απαντήσεις προέκυψε ότι το συντριπτικό ποσοστό των εκπαιδευτικών δεν είχε ασχοληθεί με εξ' αποστάσεως διδασκαλία πριν την πανδημία, ούτε ήξερε τις σχετικές πλατφόρμες. Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με την πλατφόρμα e-class, τα αποτελέσματα φαίνονται Γράφημα 7.

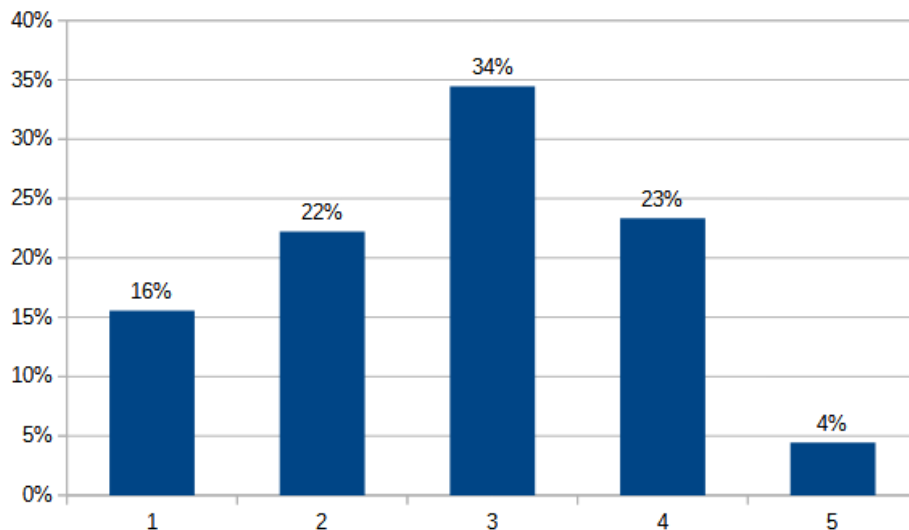

Γράφημα 7: Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαμε την πλατφόρμα e-class πριν την πανδημία; (απαντήσεις)

Ένα ενδιαφέρον ερώτημα, είναι κατά πόσο η πρότερη χρήση των πλατφορμών επηρέασε την αίσθηση ετοιμότητας για εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, όταν ξεκίνησε η πανδημία, αν δηλαδή αυτοί που δήλωσαν ότι χρησιμοποιούσαν τις πλατφόρμες και πριν την πανδημία, είναι πιο πιθανό να δήλωσαν και έτοιμοι να διδάξουν εξ' αποστάσεως, όταν ξεκίνησε η πανδημία. Από τους 6 συνολικά που δήλωσαν συστηματική χρήση του e-class πριν την πανδημία, οι 5 δήλωσαν ότι ήταν έτοιμοι. Από τους 5 όμως που δήλωσαν καθημερινή χρήση του e-class, μόνο ένας δήλωσε ότι αισθάνθηκε έτοιμος όταν ξεκίνησε η τηλεεκπαίδευση. Συνεπώς περίπου οι μισοί από όσους έκαναν συστηματική ή καθημερινή χρήση του e-class δήλωσαν ότι ήταν έτοιμοι. Αντίστοιχα μόνο το 16% όσων δεν έκαναν συστηματική χρήση του e-class δήλωσαν έτοιμοι. Συμπερασματικά, η πρότερη χρήση των σχετικών εργαλείων έπαιξε θετικό ρόλο στην αίσθηση ετοιμότητας για εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.

Ενδιαφέρον έχουν και οι απαντήσεις τους στο ερώτημα “Αν συμμετείχατε σε τουλάχιστον μια επιμόρφωση με θέμα που αφορούσε στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση / διδασκαλία, πόσο θεωρείτε ότι σας βοήθησε η επιμόρφωση που λάβατε;”. Προέκυψε ότι όλοι οι ερωτηθέντες συμμετείχαν σε τουλάχιστον μία επιμόρφωση, ενώ οι

εντυπώσεις τους ήταν μοιρασμένες, με τους περισσότερους να θεωρούν ότι βοηθήθηκαν σε κάποιο βαθμό (βλέπε Γράφημα 8).

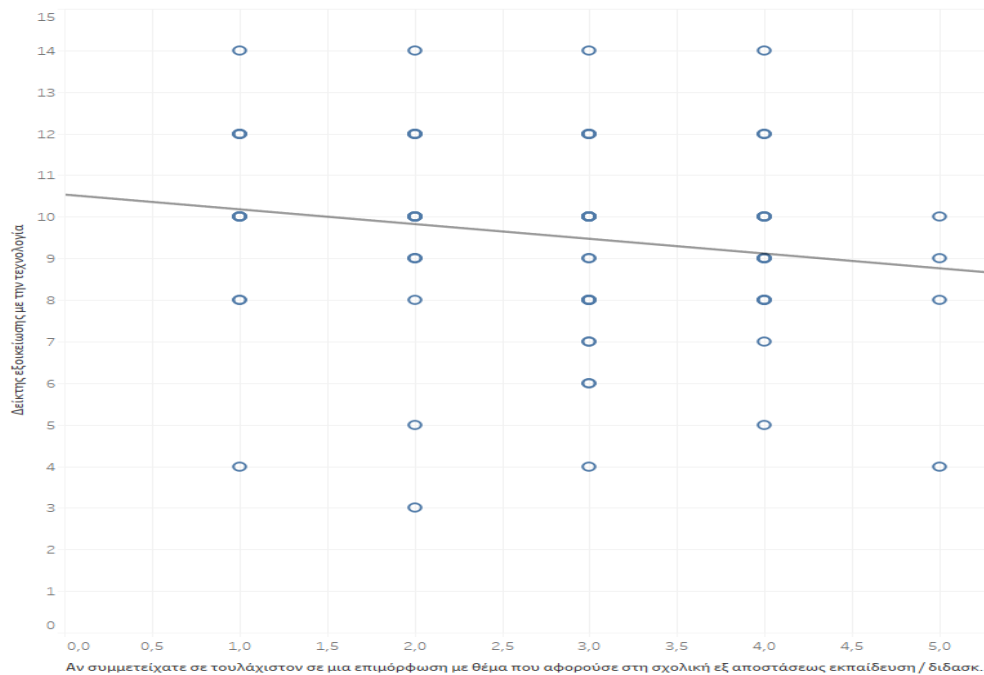
Γράφημα 8: Βαθμός ικανοποίησης από την επιμόρφωση στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Είναι ενδιαφέρον να δούμε πως συσχετίζονται οι απαντήσεις του Γραφήματος 8 με το δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές. Όπως φαίνεται από το Γράφημα 9, προκύπτει μία ελαφρά αρνητική συσχέτιση, μία πιθανή εξήγηση για την οποία είναι η ακόλουθη: Η όποια επιμόρφωση έλαβε μέρος, ήταν σε πολύ απλοϊκό επίπεδο, στοχεύοντας στους αρχάριους ως προς τη χρήση των σχετικών εργαλείων. Μία τέτοια επιλογή είναι λογική, αφού προέχει να αποκτήσουν όλοι οι εκπαιδευτικοί τις στοιχειώδεις δεξιότητες για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης. Το αναμενόμενο αποτέλεσμα από μία τέτοιου είδους επιμόρφωση είναι ότι όλοι απέκτησαν τις βασικές δεξιότητες αλλά όχι και τις πιο προχωρημένες και κρίσιμες δεξιότητες για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που δίνει η τεχνολογία. Όσοι όμως ήδη κατείχαν τις βασικές γνώσεις πριν την επιμόρφωση, είναι λογικό να βρήκαν την επιμόρφωση αυτή “μη ικανοποιητική”.

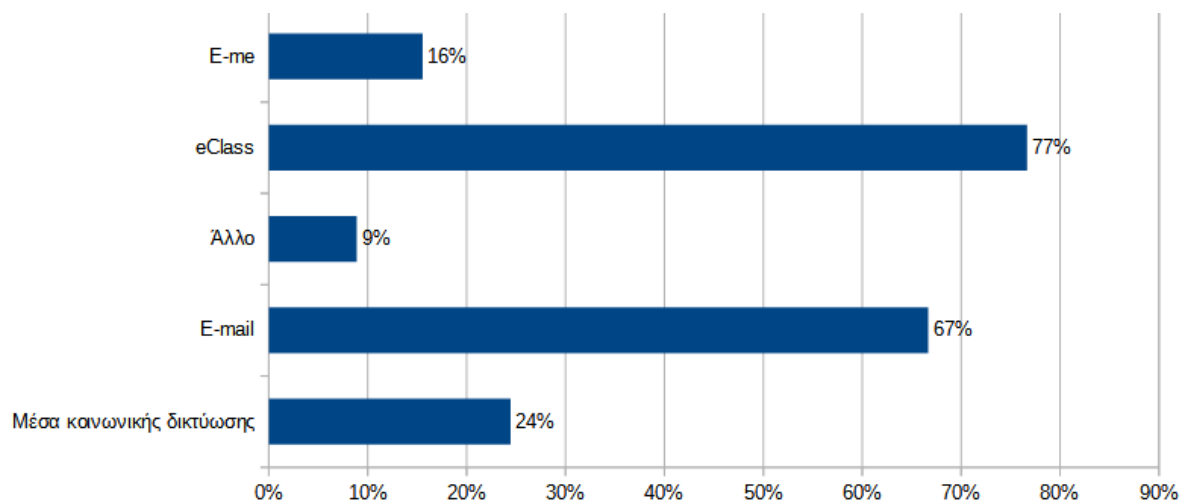
Η πλατφόρμα που χρησιμοποίησαν οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί ήταν το e-class, ενώ για την επικοινωνία με τους μαθητές χρησιμοποιήθηκε πολύ και το e-mail. Πρέπει να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό ποσοστό των εκπαιδευτικών χρησιμοποίησαν και τα μέσα

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

κοινωνικής δικτύωσης. Πιο αναλυτικά, οι πλατφόρμες/υπηρεσίες που χρησιμοποιήθηκαν και τα ποσοστά χρήσης τους φαίνονται στο Γράφημα 10.

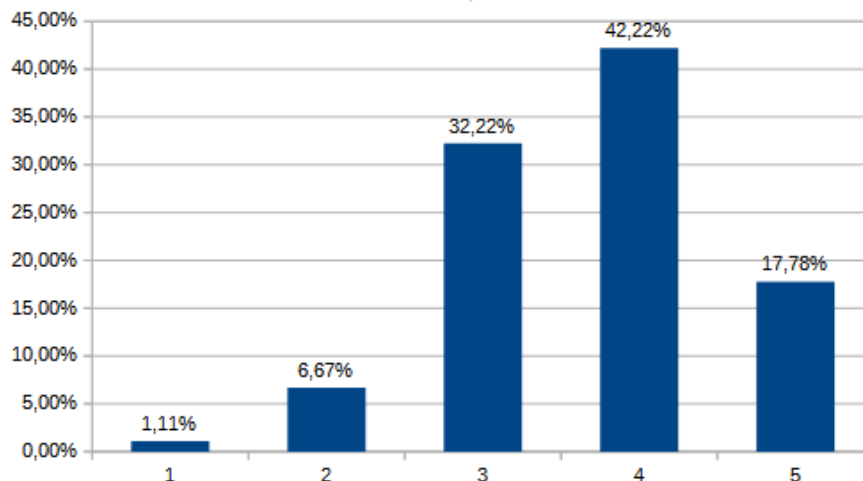
Γράφημα 9: Συσχέτιση ανάμεσα στο δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές και στο βαθμό ικανοποίησης από την επιμόρφωση πάνω στην εξ' αποστάσεων εκπαίδευση

Γράφημα 10: Οι πλατφόρμες που χρησιμοποίησαν οι εκπαιδευτικοί του δείγματος

Σχετικά με την τωρινή ετοιμότητά τους (μετά την επιμόρφωση που δέχτηκαν και την εμπειρία που έχουν αποκτήσει), οι απαντήσεις που έδωσαν (βλέπε Γράφημα 11)

επιδέχονται περαιτέρω ανάλυσης. Όπως δείχνει το γράφημα, οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν σε μεγάλο βαθμό έτοιμοι (μέσος όρος ετοιμότητας 3,69) αλλά σε ποσοστό 72,8% δηλώνουν ότι χρειάζονται περαιτέρω επιμόρφωση.

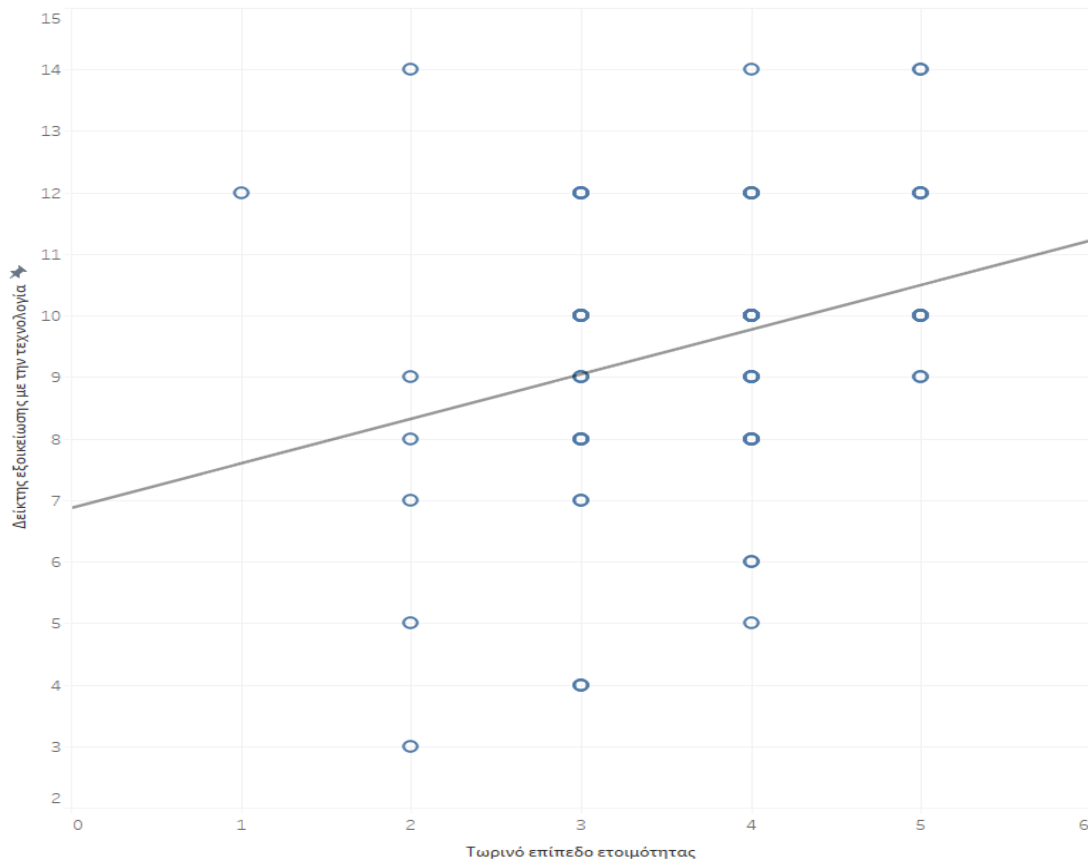
Γράφημα 11: Εκτίμηση των ερωτηθέντων για το βαθμό ετοιμότητάς στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, σήμερα

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η συσχέτιση ανάμεσα στο δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές και την απάντηση στο κατά πόσο αισθάνονται έτοιμοι σήμερα. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 12, υπάρχει μία θετική συσχέτιση. Άρα όσοι έχουν υψηλό δείκτη βρήκαν λιγότερο χρήσιμη την επιμόρφωση, και ταυτόχρονα αισθάνονται πιο έτοιμοι σήμερα. Παρόλο που οι συσχετίσεις που καταγράφηκαν δεν είναι τόσο ισχυρές και το δείγμα όχι τόσο μεγάλο για να βγουν ασφαλή συμπεράσματα, φαίνεται ότι η επιμόρφωση δεν πέτυχε όλα όσα θα μπορούσε να πετύχει. Ίσως είναι πιο αποδοτικό να γίνονται περισσότερες επιμορφώσεις με στόχο τη γενικότερη εξοικείωση των εκπαιδευτικών με την τεχνολογία και τους υπολογιστές, έτσι ώστε οι ειδικού σκοπού επιμορφώσεις όπως αυτή που δέχτηκαν οι εκπαιδευτικοί για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, να είναι πιο υψηλού επιπέδου και να βρίσκουν περισσότερο πρόσφορο έδαφος.

Η πιο ενδιαφέρουσα όμως ερώτηση στην ενότητα που αφορά την επιμόρφωση και ετοιμότητα των εκπαιδευτικών, είναι η ακόλουθη: “Θα δηλώνατε συμμετοχή σε μία εθελοντική επιμόρφωση η οποία με την ολοκλήρωσή της απαιτεί κάποιου είδους “εξετάσεις” (αξιολόγηση) με στόχο την αποτύπωση του βαθμού ικανότητας του

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

εκπαιδευόμενου στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση;” Σύμφωνα με τις απαντήσεις οι εκπαιδευτικοί χωρίστηκαν σε δύο περίπου ίσου πλήθους ομάδες. Πιο συγκεκριμένα, το 51,1% απάντησε ναι, και οι υπόλοιποι όχι. Αυτό δείχνει ότι οι μισοί σχεδόν εκπαιδευτικοί εμφανίζονται μάλλον φοβικοί στο ενδεχόμενο αξιολόγησής τους.

Γράφημα 12: Συσχέτιση δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές και τωρινής αίσθησης ετοιμότητας για εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης που οδηγεί σε αξιολόγηση θα τύχαινε πολύ πιο σοβαρής αντιμετώπισης από τους συμμετέχοντες. Οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν τα προγράμματα επιμόρφωσης και σίγουρα τα προγράμματα αυτά μπορούν να βελτιωθούν πολύ. Θα θεωρήσουμε επίσης δεδομένο ότι κατά κανόνα οι εκπαιδευτικοί είναι ευσυνείδητοι και όταν συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης ενδιαφέρονται να επωφεληθούν από αυτό. Είναι όμως επίσης δεδομένο ότι σε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης, οι εκπαιδευτικοί έχουν το ρόλο των μαθητών και μοιραία θα εμφανίζουν και αυτοί κάποια χαρακτηριστικά των δικών τους μαθητών. Για

παράδειγμα, δεν είναι ρεαλιστικό να αναμένει κανείς ότι όλοι θα έχουν την ίδια ανταπόκριση σε θέματα που εμπεριέχουν κάποια πολυπλοκότητα ή αγγίζουν παγιωμένες μέσες απόψεις (πχ., δεν τα καταφέρνω εγώ με αυτά). Αν κανείς θεωρεί ότι η αξιολόγηση είναι κάτι καλό και φέρνει θετικά αποτελέσματα, τότε θα πρέπει να θεωρήσει επίσης ότι μία επιμόρφωση που οδηγεί σε κάποιου είδους αξιολόγηση θα φέρει επίσης θετικότερα αποτελέσματα σε σχέση με αυτά που έχουν ήδη επιτευχθεί.

4.4 Προχωρημένες ψηφιακές δεξιότητες

Στο ερωτηματολόγιο υπήρχαν κάποιες ερωτήσεις που στόχο είχαν να αποτυπώσουν την ικανότητα των εκπαιδευτικών στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Η ικανότητα αυτή θεωρήσαμε ότι υποδεικνύεται από το βαθμό χρήσης κάποιων εργαλείων/δυνατοτήτων που δίνουν άλλη δυναμική σε αυτού του είδους την εκπαίδευση. Τα εργαλεία αυτά είναι τα ακόλουθα:

1. Ασκήσεις με απαντήσεις πολλαπλών επιλογών
2. Οργάνωση των μαθητών σε υπο-ομάδες την ώρα της σύγχρονης τηλεκπαίδευσης
3. Χρήση συνεργατικής γραφής μέσω εφαρμογών cloud.
4. Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού με τη μορφή βίντεο

Θεωρήσαμε ότι η ικανότητα αυτή θα έπρεπε να είναι ένα μετρήσιμο μέγεθος, και έτσι από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών δημιουργήσαμε το **δείκτη προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων**, ο οποίος δομείται όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Ερώτηση	Απάντηση	Επίδραση στο δείκτη
Έχετε δημιουργήσει διαγωνίσματα (άσκηση) με τη μορφή ερωτήσεων πολλαπλών επιλογών;	Ποτέ	+0
	Ναι, λιγότερες από 5 φορές	+1
	Ναι, από 5 φορές και πάνω	+2
Έχετε οργανώσει τους μαθητές σας σε υποομάδες (ομάδες εργασιών) την ώρα	Δεν ξέρω τι είναι αυτό	+0
	Έχω δει αυτή τη δυνατότητα	+0

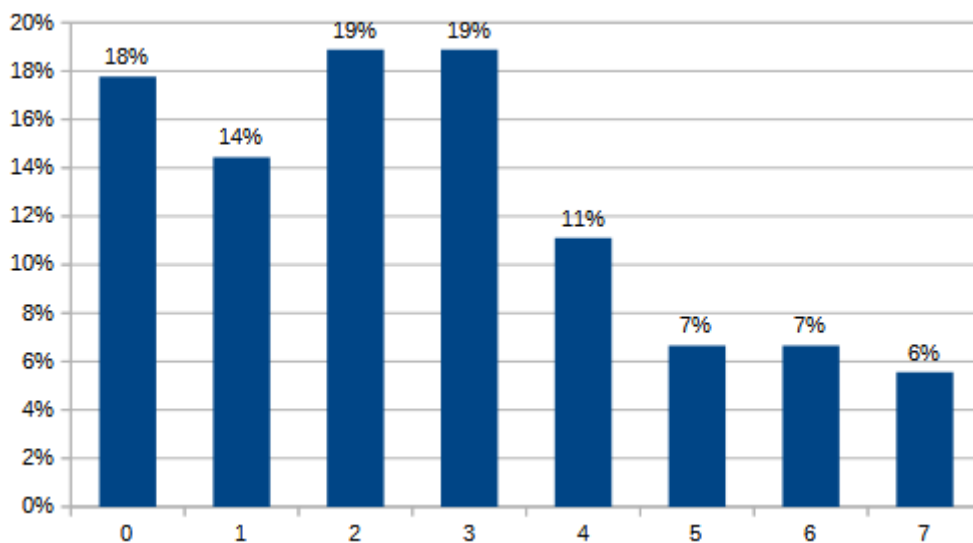
Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

της σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης;	αλλά δεν την έχω δοκιμάσει	
	Το δοκίμασα αλλά δεν πέτυχε τον εκπαιδευτικό στόχο που είχα θέσει	+1
	Έχω εντάξει τη δυνατότητα αυτή στη διδασκαλία μου	+2
Χρησιμοποιείτε συνεργατική συγγραφή μέσω εφαρμογών cloud (πχ. Google docs) στο πλαίσιο της εξ' αποστάσεως διδασκαλίας σας;	Δεν ξέρω τι είναι αυτό	+0
	Έχω δει αυτή τη δυνατότητα αλλά δεν την έχω δοκιμάσει	+0
	Το δοκίμασα αλλά δεν πέτυχε τον εκπαιδευτικό στόχο που είχα θέσει	+1
	Έχω εντάξει τη δυνατότητα αυτή στη διδασκαλία μου	+2
Έχετε δημιουργήσει ποτέ εκπαιδευτικό υλικό με τη μορφή βίντεο;	Όχι	0
	Ναι	+1

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, ο δείκτης αυτός παίρνει τιμές από 0 έως και 7. Η εικόνα του δείγματός μας ως προς το δείκτη αυτό φαίνεται στο Γράφημα 13, από το οποίο προκύπτει ότι οι ψηφιακές δεξιότητες που σχετίζονται με τη χρήση εργαλείων κρίσιμων για την επιτυχία της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης, είναι μάλλον φτωχές στο δείγμα. Με μέσο όρο 2,65, ο δείκτης αυτός υποδεικνύει ότι εν τέλει οι εκπαιδευτικοί δε μπόρεσαν στα βαθιά της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης και απέτυχαν έτσι να αξιοποιήσουν πλήρως τα εργαλεία που είχαν στη διάθεσή τους, εργαλεία που όμως ενθουσιάζουν τους μαθητές και τους βοηθούν να συμμετέχουν πιο ενεργά στο μάθημα. Σε κάθε περίπτωση ο δείκτης προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων μπορεί να θεωρηθεί και σαν δείκτης ικανότητας στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση και τα αποτελέσματα που πήραμε δείχνουν ότι οπωσδήποτε απαιτείται περαιτέρω επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Θα πρέπει όμως να

επισημανθεί ότι ένα ποσοστό των διδασκόντων δήλωσαν ότι δοκίμασαν τα εργαλεία αλλά δεν τους ικανοποίησε το διδακτικό αποτέλεσμα.

Έχει ενδιαφέρον να δούμε αν ο δείκτης αυτός εξαρτάται από κάποια άλλη παράμετρο που έχουμε ήδη μετρήσει. Στο Γράφημα 14 βλέπουμε ότι υπάρχει μία θετική συσχέτιση ανάμεσα στους δύο δείκτες,

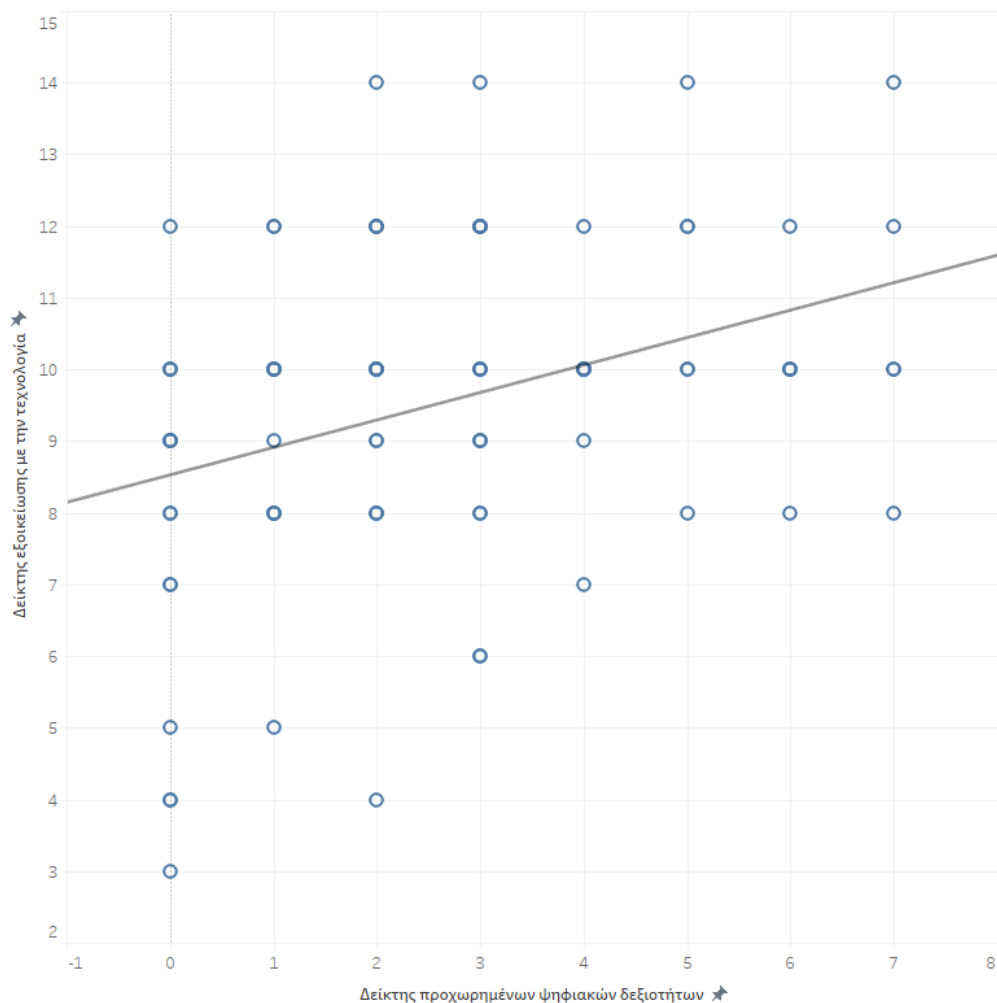

Γράφημα 13: Ποσοστό εκπαιδευτικών ανά τιμή του δείκτη προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων

4.5 Έκθεση στον ιστό

Πρόέκυψε ότι οι εκπαιδευτικοί βλέπουν με κακό μάτι την έκθεσή τους. Πιο συγκεκριμένα το 76,1 % των ερωτηθέντων δεν έχουν συμπεριλάβει τη φωνή τους σε εκπαιδευτικό υλικό, ενώ το 78,3% δεν έχουν συμπεριλάβει την εικόνα τους με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την ποιότητα της παρεχόμενης ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης.

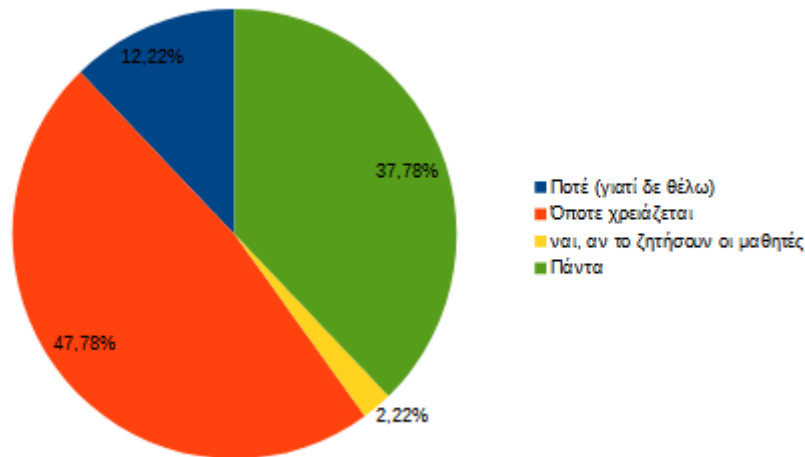
Αρχικά αποφασίσαμε να συσχετίσουμε τις απαντήσεις στα δύο αυτά ερωτήματα με το δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές, κάνοντας τη σκέψη ότι ίσως η κακή σχέση με τους υπολογιστές (και κατά συνέπεια με τα σχετικά εργαλεία) να ευθύνεται για τη μη έκθεση των ερωτηθέντων. Δεν προέκυψε μία ξεκάθαρη απάντηση στο ερώτημα αυτό.

Γράφημα 14: Συσχέτιση του δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές και του δείκτη προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων

Πιο συγκεκριμένα, για το ερώτημα “Έχετε αναρτήσει (στο e-class ή οπουδήποτε αλλού στον Παγκόσμιο Ιστό) εκπαιδευτικό υλικό στο οποίο ακούγεται η φωνή σας;” όσοι απάντησαν “όχι” έχουν μέσο όρο δείκτη 9,23 ενώ η αντίστοιχη τιμή για όσους απάντησαν ναι ήταν 10,5. Στο ερώτημα “Έχετε αναρτήσει (στο e-class ή οπουδήποτε αλλού στον Παγκόσμιο Ιστό) εκπαιδευτικό υλικό στο οποίο φαίνεται το πρόσωπό σας;” οι μέσοι όροι του δείκτη είναι 9,42 γι, αυτούς που απάντησαν “όχι” και 9,65 γι, αυτούς που απάντησαν “ναι”. Οι διαφορές που βρήκαμε είτε πολύ μικρές για να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι ο χαμηλότερος δείκτης οδηγεί σε μεγαλύτερη πιθανότητα “μη έκθεσης”. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι το αν κάποιος εκθέτει ή όχι την εικόνα του στον ιστό

μάλλον δεν εξαρτάται από την εξοικείωσή του με την τεχνολογία, αλλά από άλλους παράγοντες. Για το ποιοι είναι οι παράγοντες αυτοί μόνο εικασίες μπορούμε να κάνουμε.

Γράφημα 15: Ανοίγετε την κάμερα σας κατά τη διάρκεια του μαθήματος; (απαντήσεις)

Πάντως, προέκυψε ότι οι ερωτηθέντες δεν είχαν πρόβλημα να ανοίξουν την κάμερά τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Πιο συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από το Γράφημα 15, το 88% των ερωτηθέντων χρησιμοποιούν την κάμερα τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος, είτε συνέχεια, είτε όποτε αυτό απαιτείται. Υπάρχει και ένα 12% που αρνείται να τη χρησιμοποιήσει εκ πεποιθήσεως. Το ενδιαφέρον εδώ είναι ότι η μέση τιμή του δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές γι' αυτούς που αρνούνται εκ πεποιθήσεως να ανοίξουν την κάμερα τους, είναι 9.45, πολύ κοντά στο γενικό μέσο όρο. Φαίνεται λοιπόν ξανά ότι η άρνηση έκθεσης σε ένα άγνωστο κοινό δεν είναι απόρροια κακής σχέσης με την τεχνολογία και ελλιπούς γνώσης των εργαλείων, αλλά ίσως είναι κάτι βαθύτερο που σχετίζεται με τη γενικότερη κοσμοθεωρία των ατόμων αυτών.

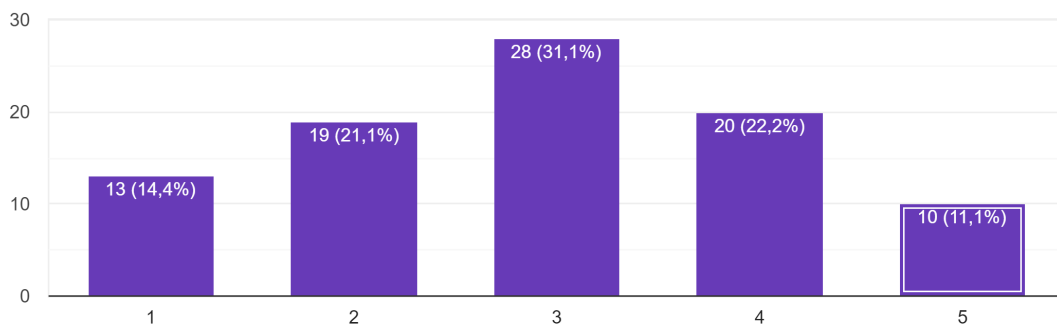
4.6 Έμμεση /άμεση αποτύπωση της στάσης των εκπαιδευτικών

4.6.1 Πόσο ταιριάζει το μάθημά σας με την εξ' αποστάσεως διδασκαλία;

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Στην ερώτηση “Πόσο ταιριάζει το μάθημά σας με την εξ' αποστάσεως διδασκαλία, οι απαντήσεις που πήραμε φαίνονται στο Γράφημα 16, από το οποίο προκύπτει ότι δεν υπάρχει κάποια αρνητική ή θετική τάση.

Θεωρείτε ότι η φύση των μαθημάτων που διδάσκετε ταιριάζει με την εξ' αποστάσεως διδασκαλία;
90 απαντήσεις

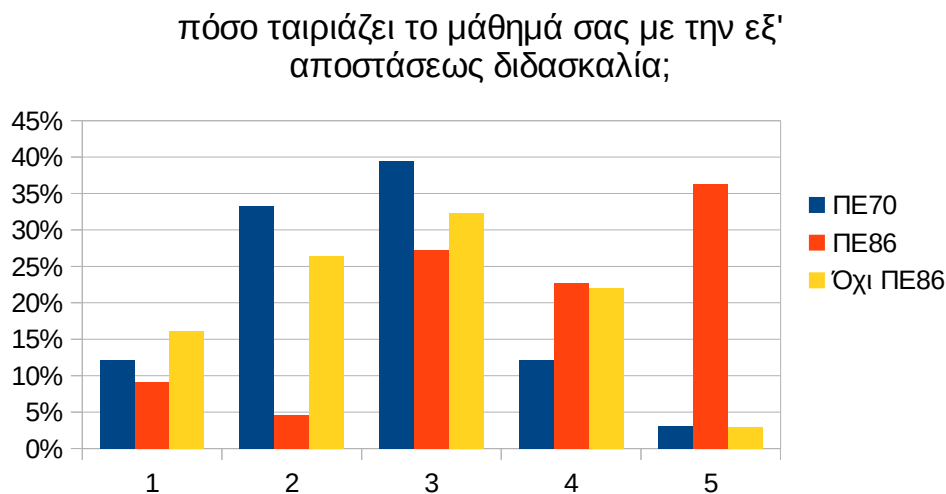

Γράφημα 16: Πόσο ταιριάζει το μάθημά σας με την εξ' αποστάσεως διδασκαλία;

Όμως, τα αποτελέσματα αλλάζουν όταν συσχετίσουμε τις απαντήσεις αυτές ως προς την ειδικότητα των ερωτώμενων. Αυτό φαίνεται στο Γράφημα 17 όπου έχουμε χωρίσει τους εκπαιδευτικούς σε τρία σύνολα που δεν είναι ξένα μεταξύ τους. Το ένα σύνολο είναι οι δάσκαλοι (ΠΕ70), το άλλο είναι οι καθηγητές πληροφορικής (ΠΕ86) και το τελευταίο είναι όλοι εκτός από τους καθηγητές πληροφορικής. Παρατηρούμε ότι η “ουδέτερη” άποψη του Γραφήματος 16 αναλύεται τώρα σε θετική άποψη για τους καθηγητές πληροφορικής (μέσος όρος 3,73), σε ελαφρά αρνητική για τους δασκάλους (μέσος όρος 2,61) καθώς και για το σύνολο των εκπαιδευτικών που δε διδάσκουν πληροφορική (μέσος όρος 2,69).

Φαίνεται ότι οι δάσκαλοι έχουν την πιο αρνητική άποψη στο ερώτημα αυτό, και την πιο θετική την έχουν οι καθηγητές πληροφορικής. Η παρατήρηση αυτή έχει ενδιαφέρον αν λάβουμε υπόψη ότι δεν υπάρχει εμφανής λόγος για να θεωρήσει κανείς ότι η διδασκαλία της πληροφορικής είναι πιο εύκολη από απόσταση. Μάλιστα η (πολλές φορές) εργαστηριακή φύση του μαθήματος αυτού επιβάλλει ο διδάσκων να είναι στον ίδιο χώρο με τους διδασκόμενους, ιδίως όταν αυτοί είναι μικρά παιδιά. Προκύπτει λοιπόν το

συμπέρασμα ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό σχετίζεται με την εξοικείωση στους υπολογιστές (την οποία προφανώς έχουν οι διδάσκοντες πληροφορικής) και όχι τόσο με το περιεχόμενο του μαθήματος. Ίσως η εξοικείωση αυτή επιτρέπει σε κάποιους να βρίσκουν περισσότερες χρήσεις των παρεχόμενων εργαλείων από άλλους, και να βλέπουν προοπτική και δυνατότητες εκεί που οι άλλοι βλέπουν δυσκολίες.

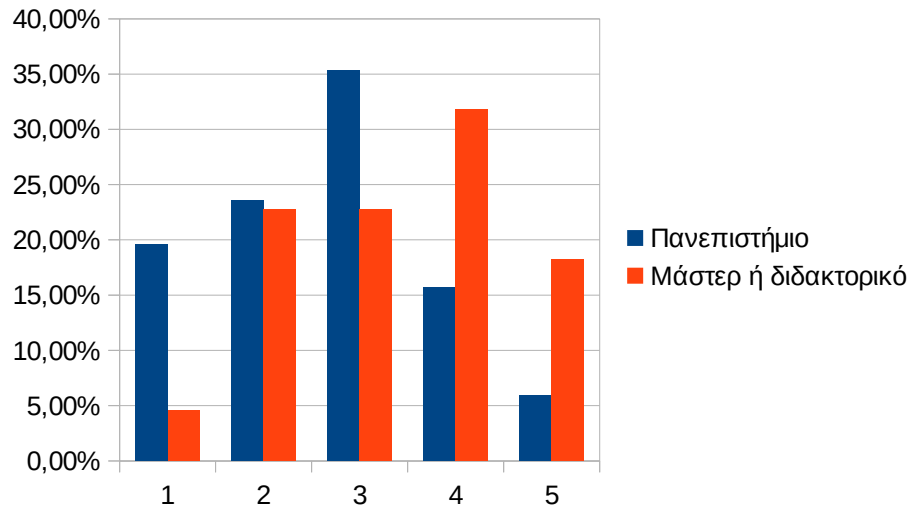
Γράφημα 17: Ανάλυση του Γραφήματος 16 ως προς την ειδικότητα

Μία άλλη παράμετρος που μας ενδιαφέρει εδώ είναι οι σπουδές, αν δηλαδή φαίνεται ότι η κατοχή ενός μεταπτυχιακού τίτλου μπορεί να επηρεάζει την απάντηση προς το θετικότερο. Αυτό μπορούμε να το δούμε στο Γράφημα 18 όπου φαίνεται ότι αυτοί που δεν έχουν μεταπτυχιακό τίτλο έχουν μία ελαφρά αρνητική στάση (μέσος όρος 2,65) ενώ η στάση φαίνεται να είναι θετική (μέσος όρος 3,36) για αυτούς που έχουν κάποιο μεταπτυχιακό τίτλο.

Δεν προκύπτει ότι το φύλο παίζει ρόλο στην απάντηση αυτή. Πιο συγκεκριμένα, ο μέσος όρος των ανδρών είναι 2,95 ενώ των γυναικών είναι 2,88 και με δεδομένο το μέγεθος του δείγματος, η διαφορά αυτή δε μπορεί να θεωρηθεί αξιοποιήσιμη για την εξαγωγή οποιουδήποτε άλλου συμπεράσματος. Αντίθετα, η βαθμίδα στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να παίζει ρόλο στην απάντησή τους, όπως προκύπτει από το παρακάτω Γράφημα 19. Πιο συγκεκριμένα οι διδάσκοντες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τείνουν να έχουν πιο αρνητική απάντηση (μέσος όρος 2,67) σε σχέση με τους διδάσκοντες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (μέσος όρος 3,61). Το αποτέλεσμα αυτό

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

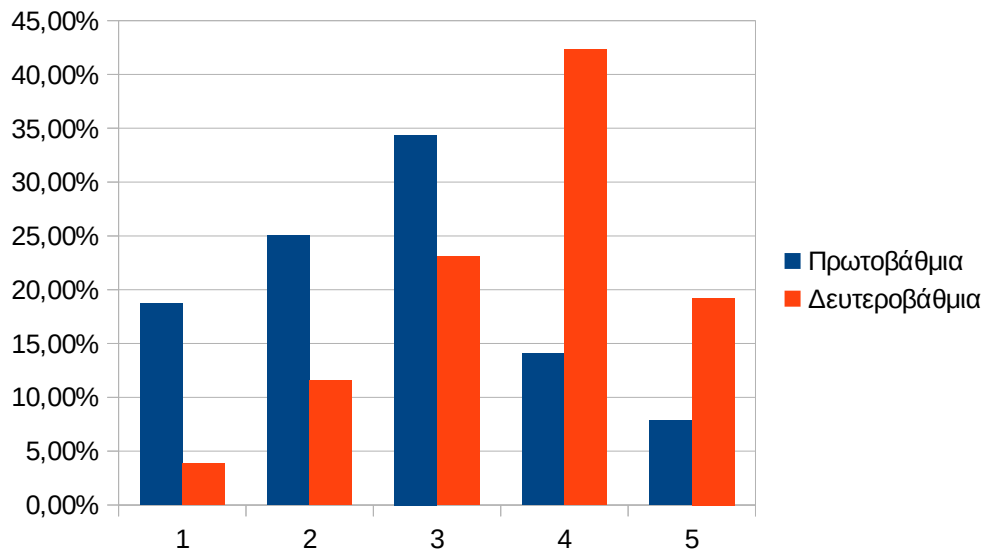
είναι εύκολο να εξηγηθεί λαμβάνοντας υπόψη τις ηλικίες των εκπαιδευόμενων. Φαίνεται ότι η φύση του μαθήματος στο δημοτικό καθιστά την φυσική παρουσία του δασκάλου πιο απαραίτητη σε σχέση με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και το γεγονός αυτό αντικατοπτρίστηκε στις απαντήσεις των δασκάλων

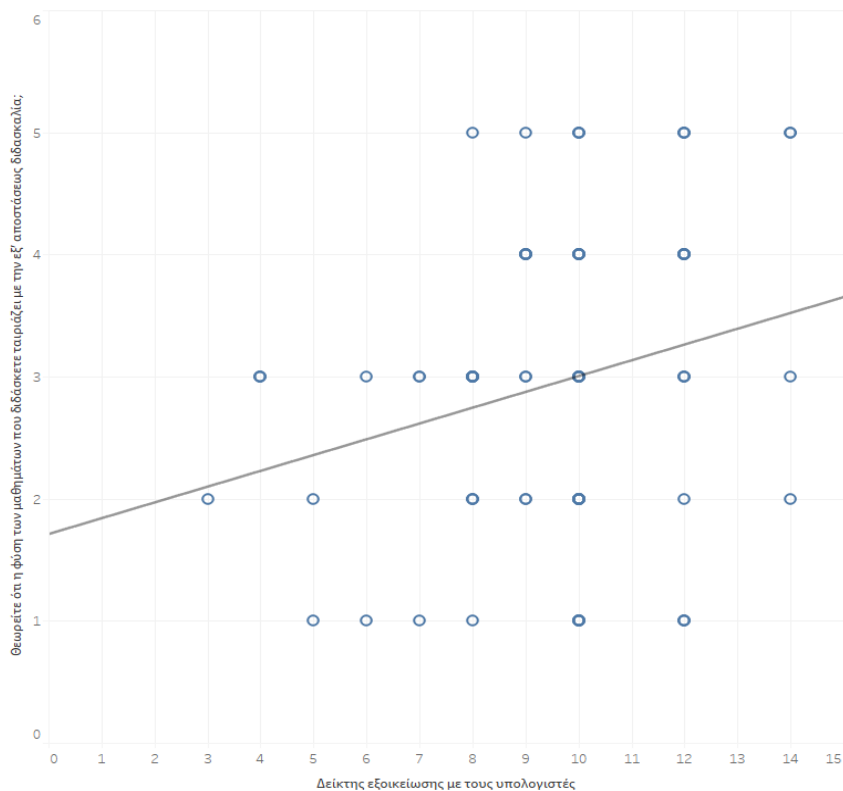
Γράφημα 18: Πόσο ταιριάζει το μάθημα με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, σε συνάρτηση με το επίπεδο εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών του δείγματος

Είδαμε ήδη ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό εξαρτάται από την ειδικότητα, τη βαθμίδα εκπαίδευσης και τις σπουδές αλλά δεν εξαρτάται από το φύλο. Έχει ενδιαφέρον η εύρεση πιθανής συσχέτισης του δείκτη εξοικίωσης με τους υπολογιστές με τις απαντήσεις σχετικά με το αν το διδασκόμενο μάθημα ταιριάζει με την εξ' αποστάσεως διδασκαλία. Προκύπτει ότι η τιμή του δείκτη και η απάντηση στην παραπάνω ερώτηση έχουν θετική συσχέτιση (βλέπε Γράφημα 20).

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Γράφημα 19: Πόσο ταιριάζει το μάθημα με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, σε συνάρτηση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί του δείγματος

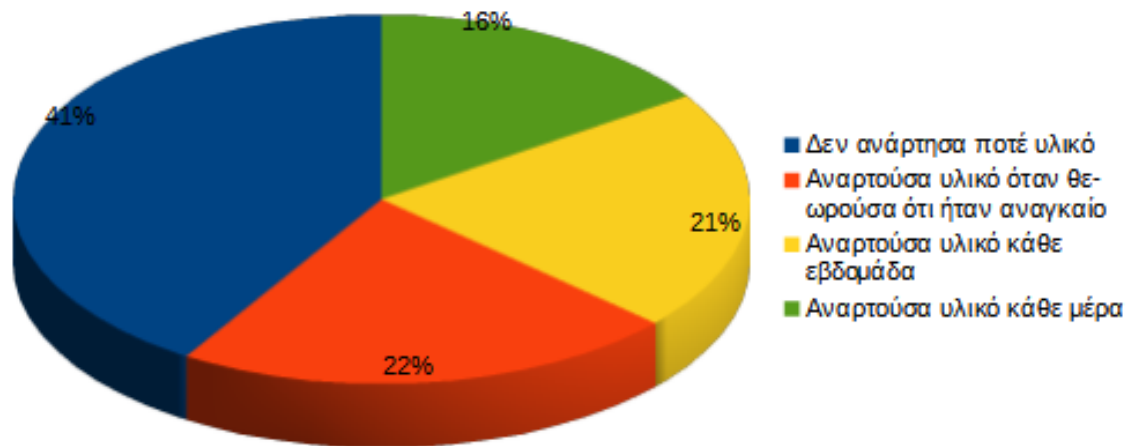
Γράφημα 20: Όσο αυξάνεται για έναν εκπαιδευτικό η τιμή του δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές, τόσο αυξάνεται και η πιθανότητα ο εκπαιδευτικός αυτός να θεωρεί ότι η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση ταιριάζει με το μάθημά του

Το αποτέλεσμα αυτό οδηγεί σε κάποια συμπεράσματα. Το πόσο ευχαριστημένος είναι ένας διδάσκων από την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, λογικά θα πρέπει να σχετίζεται με το κατά πόσο θεωρεί ο ίδιος ότι το μάθημά του ταιριάζει με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Θα μπορούσε έτσι να πει κανείς ότι η απάντηση στη μία ερώτηση κατά κάποιο τρόπο υπαγορεύει και την απάντηση στην άλλη. Είδαμε ότι η απάντηση στο ερώτημα σχετικά με το κατά πόσο ταιριάζει το μάθημα με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση εξαρτάται από την ειδικότητα. Η πρώτη σκέψη για την ερμηνεία αυτού του γεγονότος είναι ότι οι καθηγητές πληροφορικής είναι πιο εξοικειωμένοι με τους υπολογιστές και τα ψηφιακά εργαλεία και έτσι τείνουν να τα εκμεταλλεύονται πιο εύκολα.

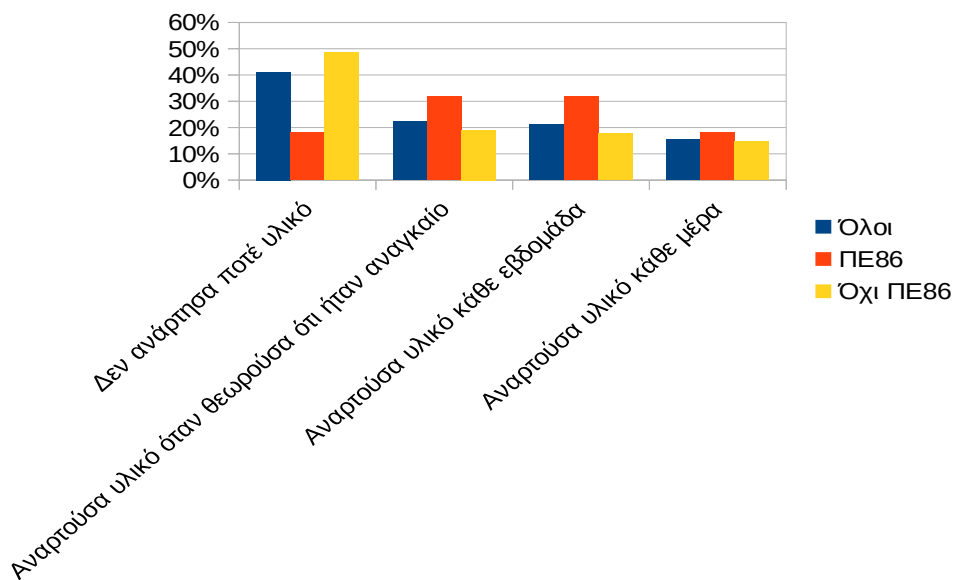
4.6.2 Αφοσίωση στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Θεωρήσαμε ότι ένα ενδιαφέρον στοιχείο που αντικατοπτρίζει την άποψη ενός εκπαιδευτικού για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση είναι ο βαθμός στον οποίο κάποιος εμπλέκεται σε αυτού του είδους την εκπαίδευση εθελοντικά. Το μοναδικό χρονικό διάστημα κατά το οποίο η εμπλοκή όλων των εκπαιδευτικών ήταν εθελοντική, ήταν ο Σεπτέμβριος και ο Οκτώβριος του 2020. Οι εκπαιδευτικοί απάντησαν ως προς την εμπλοκή τους στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση κατά το παραπάνω χρονικό διάστημα. Δημιουργήσαμε το **Δείκτη αφοσίωσης στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση**, και κάθε εκπαιδευτικός πήρε μία τιμή από 0 έως και 3 (0 για όσους δεν ανάρτησαν ποτέ υλικό, 1 γι' αυτούς που ανάρτησαν όταν θεωρούσαν ότι χρειάζεται, 2 για όσους αναρτούσαν υλικό κάθε εβδομάδα και 3 για όσους αναρτούσαν υλικό κάθε μέρα). Από τις απαντήσεις προέκυψε το Γράφημα 21.

Το πρώτο που θεωρήσαμε ενδιαφέρον, ήταν να δούμε αν καθηγητές πληροφορικής (ΠΕ86) διαφοροποιούνται από τους υπόλοιπους. Προέκυψε ότι οι καθηγητές πληροφορικής ήταν τελικά πιο αφοσιωμένοι στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, επηρεάζοντας σημαντικά την εικόνα του δείγματος ως προς το θέμα αυτό. Αυτό φαίνεται στο Γράφημα 22 όπου συγκρίνουμε τα νούμερα του Γραφήματος 21 που αφορούν όλους τους εκπαιδευτικούς του δείγματος με τα αντίστοιχα νούμερα για τους καθηγητές πληροφορικής και και για όλους τους υπόλοιπους.

Γράφημα 21: Οι απαντήσεις αφορούν το χρονικό διάστημα Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2020 κατά το οποίο η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση άλλαξε σε δια ζώσης

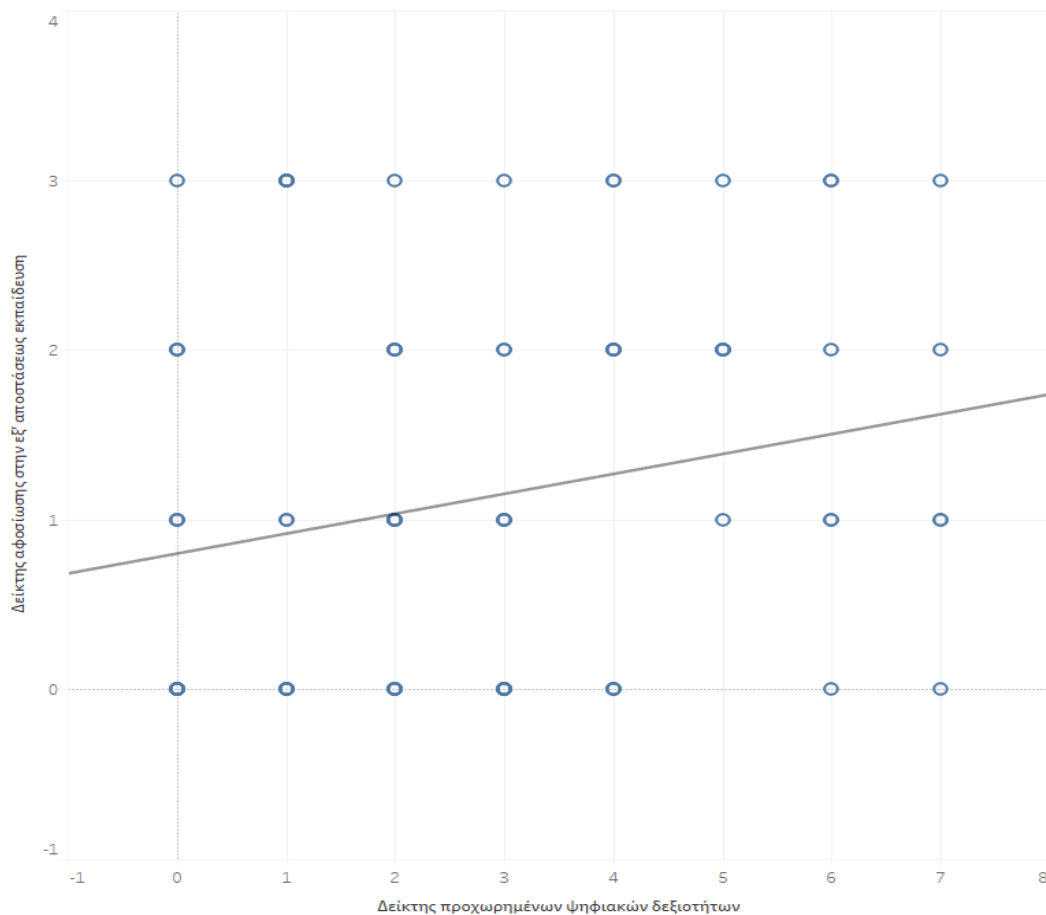

Γράφημα 22: Οι απαντήσεις του Γραφήματος 21 σε συνάρτηση με την ειδικότητα.

Θεωρήσαμε επίσης ενδιαφέρον να δούμε αν ο δείκτης αφοσίωσης σχετίζεται με άλλα δεδομένα και ξεκινήσαμε από τους δύο προηγούμενους δείκτες που ορίσαμε.

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

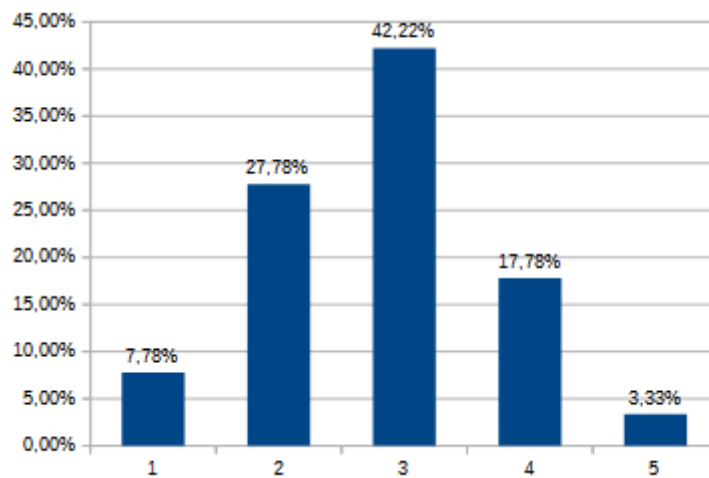
Πρόέκυψε ότι δεν υπάρχει κάποια συσχέτιση του δείκτη αφοσίωσης με το δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές και αυτό το θεωρήσαμε ενδιαφέρον. Πρόέκυψε όμως επίσης ότι υπάρχει θετική συσχέτιση του δείκτη αφοσίωσης με το δείκτη προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων. Η συσχέτιση φαίνεται στο Γράφημα 23.

Γράφημα 23: Συσχέτιση ανάμεσα στο δείκτη προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων και στο δείκτη αφοσίωσης στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

4.6.3 Ωφέλεια μαθητών

Το ερώτημα ήταν “Πιστεύετε ότι οι μαθητές σας επωφελήθηκαν από τη χρήση της τεχνολογίας κατά τη διάρκεια της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης;” Οι απαντήσεις στο ερώτημα αυτό φαίνονται στο Γράφημα 24, και όπως προκύπτει, η τάση μπορεί να χαρακτηριστεί από ουδέτερη, μέχρι ελαφρά αρνητική.

Γράφημα 24: Ωφελήθηκαν οι μαθητές σας; (Απαντήσεις)

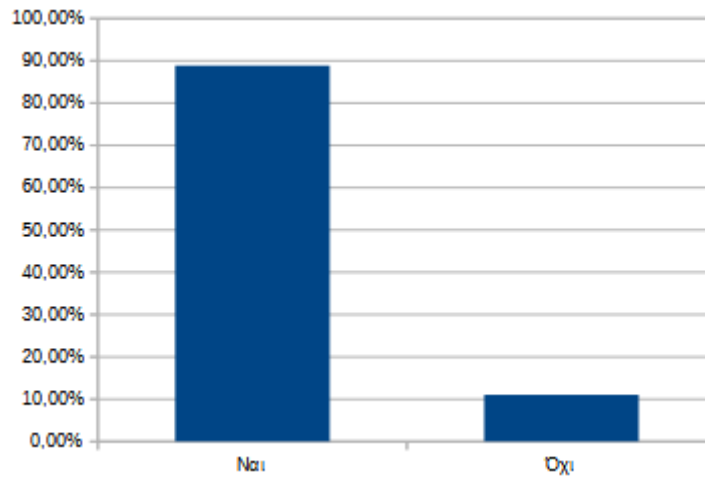
4.6.4 Μορφωτικές ανισότητες

Το ερώτημα ήταν “Εκτιμάτε ότι η τηλεκπαίδευση γενικά δημιουργεί νέες μορφωτικές ανισότητες;” και φαίνεται ότι στο ερώτημα αυτό υπάρχει έντονος σκεπτικισμός σχετικά με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση (βλέπε Γράφημα 25). Ο σκεπτικισμός αυτός έχει ενδιαφέρον, με δεδομένο ότι όλοι σχεδόν οι μαθητές έχουν πρόσβαση σε κάποιο κινητό τηλέφωνο, ταμπλέτα ή προσωπικό υπολογιστή. Ήταν κάτι που δεν αναμέναμε, αφού θα μπορούσε να πει κανείς και ότι η δια ζώσης διδασκαλία δημιουργεί προβλήματα σε μαθητές που μένουν πολύ μακριά από το σχολείο τους και αναγκάζονται πολλές φορές να σπαταλούν πολύ χρόνο σε μετακινήσεις. Θα ήταν ενδιαφέρον να δούμε τι θα απαντούσαν οι εκπαιδευτικοί του δείγματος στο ίδιο ερώτημα, αλλά για τη δια ζώσης διδασκαλία, δυστυχώς όμως δεν υπάρχει τέτοιο ερώτημα στο ερωτηματολόγιό μας. Πιστεύουν άραγε οι εκπαιδευτικοί ότι κάθε μορφή διδασκαλίας δημιουργεί μορφωτικές ανισότητες η έχουν αυτή την άποψη μόνο για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση; Πως άραγε αιτιολογούν την όποια άποψή τους; Οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά μπορούν να απαντηθούν μόνο σε μελλοντική έρευνα.

Με δεδομένο το το πρόβλημα της πρόσβασης στο δίκτυο το οποίο πιθανότατα είχαν στο μυαλό τους οι εκπαιδευτικοί όταν απαντούσαν στο ερώτημα αυτό, προκύπτει το ακόλουθο ερώτημα: είναι τελικά η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση που δημιουργεί αυτού του είδους τις ανισότητες, ή μήπως η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση έρχεται να φέρει στο φως

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

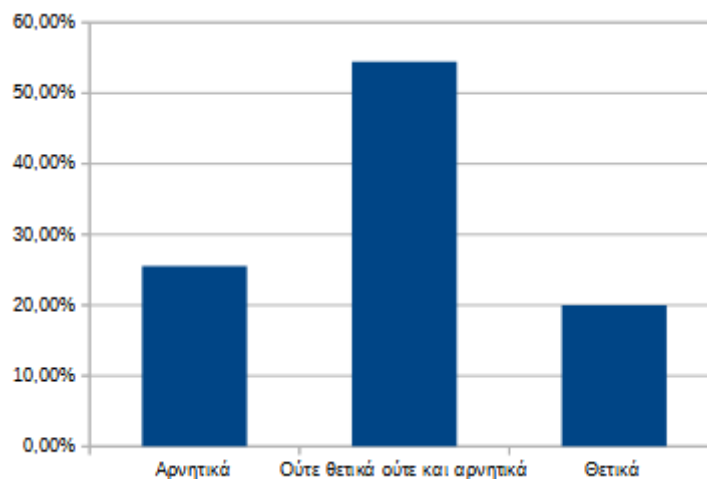
υπάρχουσες κοινωνικές ανισότητες; Κι αυτό γιατί ο “ψηφιακός αναλφαβητισμός” δεν επιδρά μόνο στη συμμετοχή των μαθητών στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, αλλά όλο και περισσότερο σε όλους τους τομείς της ζωής τους.

Γράφημα 25: Δημιουργούνται μορφωτικές ανισότητες από την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση;

4.6.5 Επικοινωνία με τους μαθητές

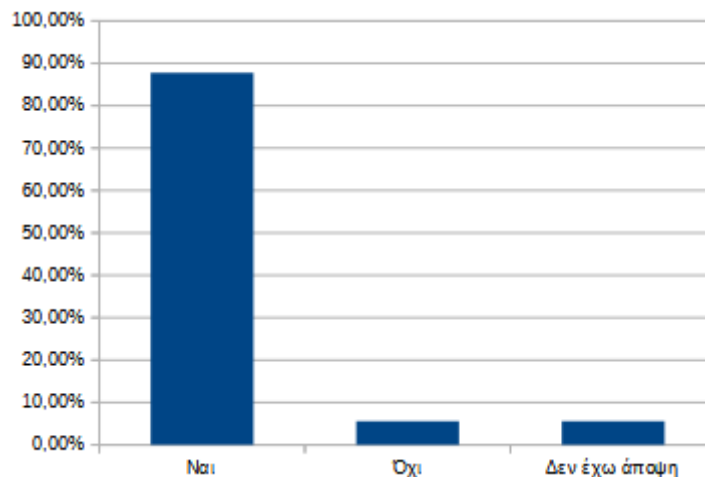
Το ερώτημα ήταν “Πως θεωρείτε ότι επέδρασε η τηλεκπαίδευση στην επικοινωνία ανάμεσα σε εσάς και τους μαθητές σας;”. Οι απαντήσεις είναι μοιρασμένες, όπως φαίνεται και στο Γράφημα 26.

Γράφημα 26: Πως επέδρασε η τηλεκπαίδευση στην επικοινωνία ανάμεσα με τους μαθητές σας;

4.6.6 Κοινωνικοποίηση των παιδιών

Το ερώτημα ήταν “Πιστεύετε ότι η τηλεκπαίδευση δημιουργεί εμπόδια στην ομαλή κοινωνικοποίηση των παιδιών;”. Οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών φαίνονται στο Γράφημα 27 και ήταν αναμενόμενες.

Γράφημα 27: Δημιουργεί η τηλεκπαίδευση εμπόδια στην ομαλή κοινωνικοποίηση των παιδιών;

4.6.7 Συμμετοχή των μαθητών

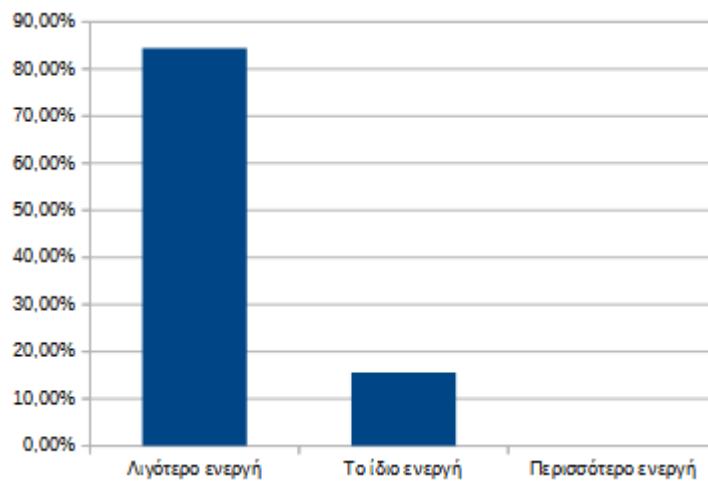
Το ερώτημα ήταν “Θεωρείτε ότι η συμμετοχή των μαθητών στις τηλεδιασκέψεις ήταν το ίδιο ενεργή με την αντίστοιχη στη δια ζώσης διδασκαλία;”. Οι απαντήσεις (βλέπε Γράφημα 28) εφ’ ενός μεν δείχνουν ότι κάτι δεν πήγε τελικά καλά με την εφαρμογή της τηλεκπαίδευσης, αφ’ ετέρου δε είναι πιθανό να δείχνουν και την τάση που τείνει να διαμορφωθεί ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς σχετικά με την τηλεκπαίδευση, μετά την όποια εμπειρία έχουν αποκτήσει. Όπως φαίνεται, το εγχείρημα τελικά δε στέφθηκε με επιτυχία.

4.6.8 Συνδυασμός διά ζώσης και εξ' αποστάσεως

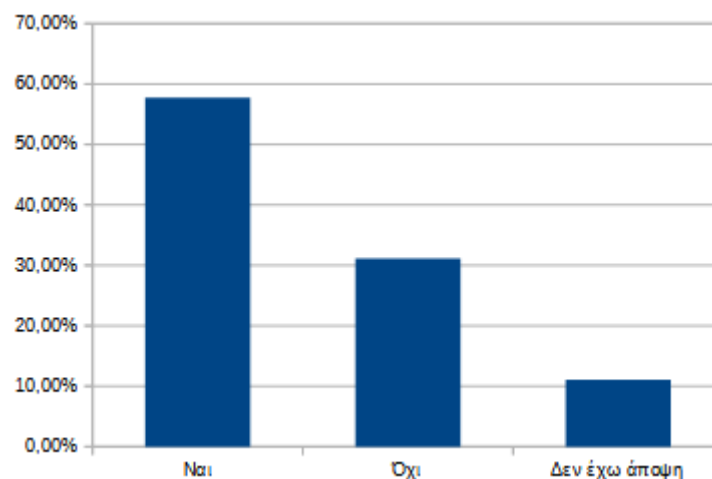
Το ερώτημα ήταν “Θεωρείτε ότι ο συνδυασμός δια ζώσης και εξ' αποστάσεως διδασκαλίας μπορεί να δώσει καλύτερα αποτελέσματα από την κάθε μία μέθοδο ξεχωριστά;”. Παρόλο που το “Ναι” υπερισχύει (βλέπε Γράφημα 29), το ποσοστό του προκαλεί πάλι προβληματισμό. Η λογική λέει ότι με το συνδυασμό των δύο μεθόδων θα μπορούσαμε να επωφεληθούμε από τα πλεονεκτήματα κάθε μεθόδου. Γιατί άραγε να αρνείται κανείς την ύπαρξη εκπαιδευτικού υλικού με μορφή ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

αν έστω και ένας μαθητής μπορεί να ωφεληθεί από αυτό; Κι όμως, περισσότεροι από το 40% των ερωτηθέντων θεωρούν ότι ένας τέτοιος συνδυασμός δε θα είναι χρήσιμος, αρνούμενοι έτσι κάτι που είναι προφανές. Γιατί είναι προφανές ότι το υλικό ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης θα ήταν χρήσιμο για όλους τους μαθητές, και απαραίτητο σε περιπτώσεις όπου η φυσική παρουσία είναι αδύνατη (πχ. περίπτωση ασθένειας).

Γράφημα 28: Πόσο ενεργά συμμετείχαν οι μαθητές σας σε σχέση με τη δια ζώσης διδασκαλία;

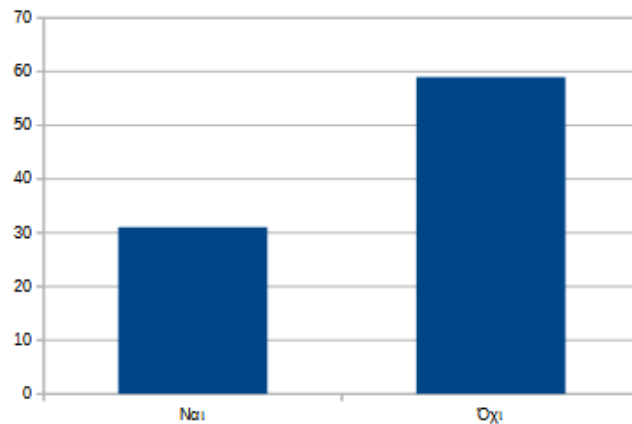
Γράφημα 29: Συνδυασμός δια ζώσης και εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης ή όχι;

Αυτό το κάτι παραπάνω από 40% που δεν απάντησαν το προφανές οπωσδήποτε μας βάζει σε σκέψεις. Επιλέγουν ως λογικό αυτό που οι ίδιοι θεωρούν πιο ασφαλές; (οποιαδήποτε αλλαγή προκαλεί ανασφάλεια). Όποιος κι αν είναι ο λόγος, η προσπάθεια να τον εκμαιεύσουμε μέσω του ερωτηματολογίου θεωρούμε ότι δε θα είχε αποτέλεσμα. Θα μπορούσαν άραγε αυτοί οι εκπαιδευτικοί να διαμορφώσουν (η να έχουν ήδη διαμορφώσει) ένα τείχος αντίδρασης σε οτιδήποτε νεωτεριστικό; Δε μπορούμε να δώσουμε απάντηση.

4.6.9 Επί μέρους υπεροχή της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης

Το ερώτημα ήταν “Θεωρείτε ότι υπάρχουν τομείς στους οποίους η ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση υπερέχει της δια ζώσης διδασκαλίας;”. Επειδή θεωρούμε δεδομένο ότι η σύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση είναι μία “εξομοίωση” της δια ζώσης διδασκαλίας, χωρίς όμως τη φυσική επαφή, κρίναμε ότι δεν είχε νόημα να βάλουμε τους εκπαιδευτικούς να συγκρίνουν τη δια ζώσης διδασκαλία και τη σύγχρονη τηλεεκπαίδευση. Θεωρήσαμε ότι έχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον να συγκρίνουν την ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση με τη δια ζώσης διδασκαλία, όχι όμως σε μία ευθεία σύγκριση. Θεωρητικά είναι λογικό να πει κανείς ότι υπάρχουν τομείς στους οποίους η ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση υπερέχει. Πιο συγκεκριμένα, το υλικό της ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης μένει για πάντα και μπορεί ο καθένας να το δει με το δικό του ρυθμό, κάτι που δεν είναι εφικτό με τη δια ζώσης διδασκαλία. Επίσης το υλικό της ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης μπορεί να είναι βελτιστοποιημένο ενώ η ποιότητα της δια ζώσης διδασκαλίας μπορεί να αλλάξει ανάλογα με τις συνθήκες (π.χ. φυσική ή ψυχολογική κατάσταση του διδάσκοντα). Όλα αυτά όμως δε φαίνεται να εντάσσονται στους προβληματισμούς του (σχεδόν) 60% του δείγματος, σύμφωνα με τις απαντήσεις (βλέπε Γράφημα 30) Αυτό δείχνει ότι οι εκπαιδευτικοί αυτοί ίσως δεν έχουν αφιερώσει αρκετό χρόνο για να σκεφτούν και να αξιολογήσουν αυτή τη μέθοδο διδασκαλίας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την επιτυχία της διδασκαλίας τους με αυτή την (κατά τους ίδιους, όπως φαίνεται) λύση ανάγκης.

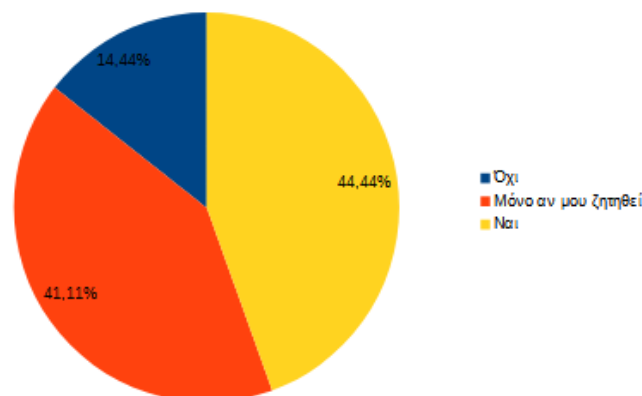
Βέβαια είναι αλήθεια ότι ίσως οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν στην πραγματικότητα τον απαραίτητο χρόνο να σκεφτούν πολύ καθώς όλα έγιναν πολύ ξαφνικά και με τη μορφή της λύσης ανάγκης.

Γράφημα 30: Υπερέχει κάπου η ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση της δια ζώσης διδασκαλίας;

4.6.10 Πρόθεση μελλοντικής χρήσης των εργαλείων

Το ερώτημα ήταν “Προτίθεστε να χρησιμοποιήσετε εργαλεία ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης και στη μετά covid εποχή;”. Οι απαντήσεις στο ερώτημα αυτό φαίνονται στο Γράφημα 31. Όπως φαίνεται, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν πρόκειται να χρησιμοποιήσουν εργαλεία ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης στη μετά covid εποχή, εκτός και αν υποχρεωθούν να το κάνουν (υποθέτουμε ότι και αυτοί που απάντησαν “Όχι” δε θα έχουν άλλη επιλογή αν υποχρεωθούν από το νόμο να χρησιμοποιήσουν τα εργαλεία αυτά.)

Γράφημα 31: Προτίθεστε να χρησιμοποιήσετε εργαλεία ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης στη μετά covid εποχή;

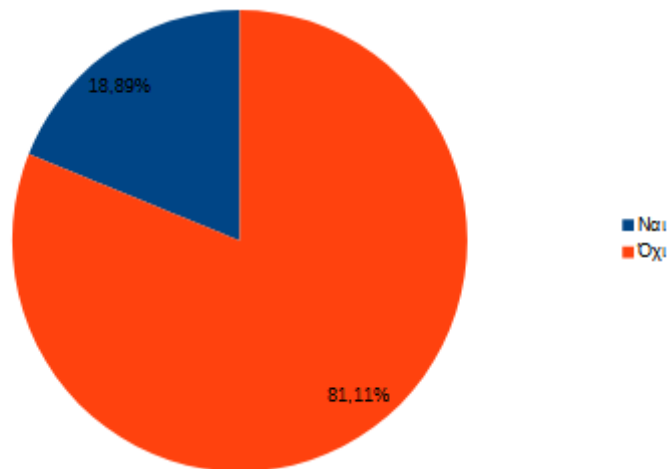
Παρόλο που θεωρούμε ότι τα “μόνο αν μου ζητηθεί” ισοδυναμούν με όχι (με δεδομένο ότι δεν φαίνεται κάποια προσπάθεια επιβολής της χρήσης των εργαλείων αυτών

από την πολιτική ηγεσία), το αθροιστικό ποσοστό αυτών των δύο απαντήσεων μας οδηγεί σε κάποιους προβληματισμούς:

1. Όσοι απάντησαν “όχι” ή “μόνο αν μου ζητηθεί” δηλώνουν άραγε ξεκάθαρα ότι έχουν αρνητική στάση απέναντι στην ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση; Αν το υποθέσουμε αυτό, προκύπτει ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών αντιτίθεται στην ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, ενώ στην αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι απλώς δεν προτίθενται να δουλέψουν περισσότερο από όσο δουλεύουν ήδη.
2. Η καλή αξιοποίηση των εργαλείων αυτών συνεπάγεται και αρκετή δουλειά εκ μέρους του διδάσκοντα. Αν ένας εκπαιδευτικός βλέπει τα σχετικά εργαλεία ως “αγγαρεία”, πόσο καλά άραγε μπορεί να τα εκμεταλλευτεί; Στην περίπτωση όπου η ασύγχρονη τηλεκπαίδευση είναι συμπληρωματική της δια ζώσης διδασκαλίας, θα μπορούσε να πει κανείς ότι δεν υπάρχει πρόβλημα. Αν όμως χρειαστεί να σταματήσει πάλι η δια ζώσης διδασκαλία για κάποιο διάστημα, θα μπορούσε άραγε κανείς να θεωρήσει ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών κάνει “αγγαρεία”, με ό,τι αυτό συνεπάγεται και για την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης;
3. Όσοι απάντησαν “όχι” δηλώνουν ξεκάθαρα ότι δεν πιστεύουν στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση και επιπλέον δηλώνουν ότι αντιτίθενται σε κάθε προσπάθεια εισαγωγής της στην εκπαιδευτική διαδικασία. Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι σε μία ενδεχόμενη προσπάθεια μετατροπής της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης σε υποχρεωτική συνιστώσα των εκπαιδευτικών δράσεων στα σχολεία, θα υπάρξει ένας σκληρός πυρήνας πολέμιων της προοπτικής αυτής.

4.6.11 Παρακολούθηση από το σπίτι

Το ερώτημα ήταν “Θα συμφωνούσατε αν ένας μαθητής είναι άρρωστος, να σας παρακολουθεί από το σπίτι του μέσω σύγχρονης τηλεκπαίδευσης, την ώρα που εσείς διδάσκετε στην τάξη;”. Οι απαντήσεις φαίνονται στο Γράφημα 32, όπου στην επεξήγηση του γραφήματος έχουμε βάλει την ερώτηση που στην πραγματικότητα θέλαμε να κάνουμε στους εκπαιδευτικούς.

Γράφημα 32: Πόσο άνετοι αισθάνεστε για τη διδασκαλία σας;

Προέκυψε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν επιθυμεί ένα παράθυρο προς τον έξω κόσμο την ώρα της διδασκαλίας, έστω και αν η ερώτηση για το παράθυρο αυτό αφορούσε ένα μαθητή που λόγω ασθένειας δε μπορεί να πάει στο σχολείο. Με δεδομένη την αρνητική στάση την πλειοψηφίας των εκπαιδευτικών για την ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, συμπεραίνουμε ότι κατά την άποψη της πλειοψηφίας των εκπαιδευτικών, όσοι μαθητές λείπουν από το μάθημα ουσιαστικά “τιμωρούνται” έστω κι αν λείπουν δικαιολογημένα.

Μία τέτοια αρνητική στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στη διάχυση της γνώσης μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο λόγω της πιθανής ανασφάλειας που οι ίδιοι έχουν. Αυτό δε θα πρέπει να μας ξενίζει γιατί είναι απολύτως φυσιολογικό. Ένα παράθυρο στον κόσμο μπορεί να εκθέσει το διδάσκοντα για μία μικρή αβλεψία ή μία στιγμή αφηρημάδας. Επιπλέον το ίδιο ισχύει και για τους μαθητές οι οποίοι και αυτοί θα αισθάνονται ότι ένα αόρατο μάτι τους παρακολουθεί και τους κρίνει ανά πάσα στιγμή.

Το ερώτημα αυτό δείχνει ότι οι εκπαιδευτικοί στη συντριπτική τους πλειοψηφία φοβούνται την αξιολόγηση, όχι μόνο τη θεσμοθετημένη, αλλά και την αυθόρμητη, αναπόφευκτη αξιολόγηση που θα φέρει η έκθεση σε ένα μεγαλύτερο κοινό. Ο φόβος αυτός όμως είναι λογικός, αναμενόμενος και εν τέλει, ανθρώπινος.

4.6.12 Μία πιο ποσοτικοποιημένη διερεύνηση

Στις προηγούμενες υποενότητες είδαμε τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών σε μεμονωμένες ερωτήσεις. Σε αυτή την υποενότητα θα επιχειρήσουμε να δημιουργήσουμε ένα δείκτη βασισμένο σε όλες τις ερωτήσεις οι απαντήσεις των οποίων ξεκάθαρα αντανακλούν την άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Ονομάσαμε το δείκτη αυτό “Δείκτη στάσης προς την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση” και η δημιουργία του αναλύεται στον πιο κάτω πίνακα.

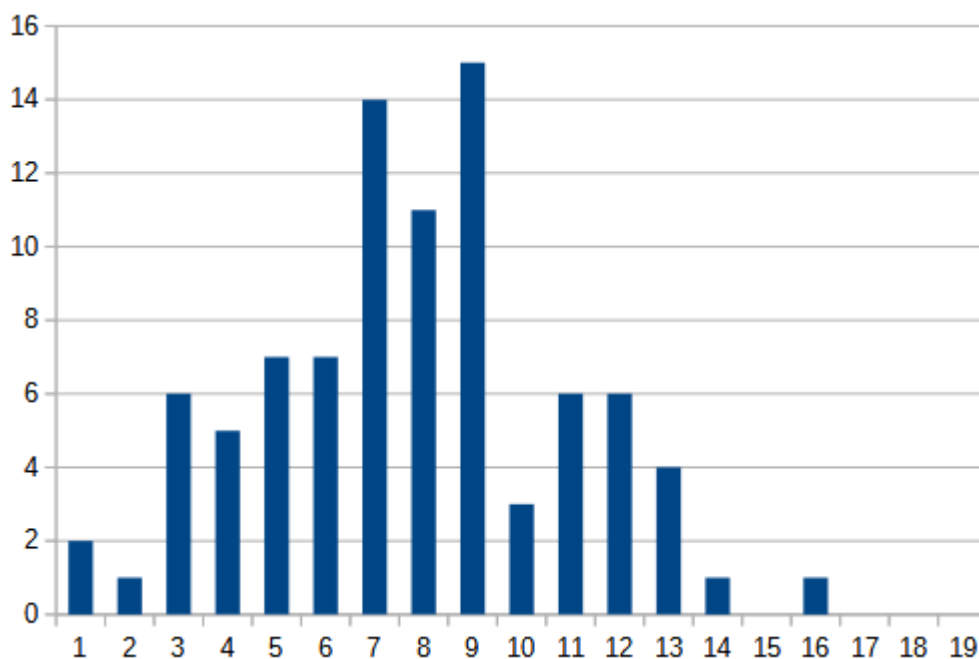
Ερώτηση	Απάντηση	Επίδραση στο δείκτη
Πόσο πιστεύετε ότι η εξ' αποστάσεως διδασκαλία που πραγματοποιήσατε συνέβαλε στη στοχευμένη και μαθητοκεντρική μάθηση;	1	+0
	2	+1
	3	+2
	4	+3
	5	+4
Πιστεύετε ότι οι μαθητές σας επωφελήθηκαν από τη χρήση της τεχνολογίας κατά τη διάρκεια της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης;	1	+0
	2	+1
	3	+2
	4	+3
	5	+4
Πως θεωρείτε ότι επέδρασε η τηλεεκπαίδευση στην επικοινωνία ανάμεσα σε εσάς και τους μαθητές σας;	Αρνητικά	+0
	Ούτε θετικά ούτε αρνητικά	+1
	Θετικά	+2
Ποιά από τις παρακάτω προτάσεις θεωρείτε ότι είναι πιο κοντά στη	Η ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση είναι άχρηστη όταν γίνεται	+0

Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

δική σας άποψη;	δια ζώσης διδασκαλία	
	Η ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση συμπληρώνει τη δια ζώσης διδασκαλία	+1
	Η ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση υπερέχει της δια ζώσης διδασκαλίας	+2
Θεωρείτε ότι ο συνδυασμός δια ζώσης και εξ' αποστάσεως διδασκαλίας μπορεί να δώσει καλύτερα αποτελέσματα από την κάθε μία μέθοδο ξεχωριστά;	Όχι	+0
	Δεν έχω άποψη	+0
	Ναι	+1
Θα συμφωνούσατε αν ένας μαθητής είναι άρρωστος, να σας παρακολουθεί από το σπίτι του μέσω σύγχρονης τηλεκπαίδευσης, την ώρα που εσείς διδάσκετε στην τάξη;	Όχι	0
	Ναι	+1
Προτίθεστε να χρησιμοποιήσετε εργαλεία ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης και στη μετά covid εποχή;	Όχι	+0
	Μόνο αν μου ζητηθεί	+1
	Ναι	+2
Θεωρείτε ότι υπάρχουν τομείς στους οποίους η ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση υπερέχει της δια ζώσης διδασκαλίας;	Όχι	0
	Ναι	+1

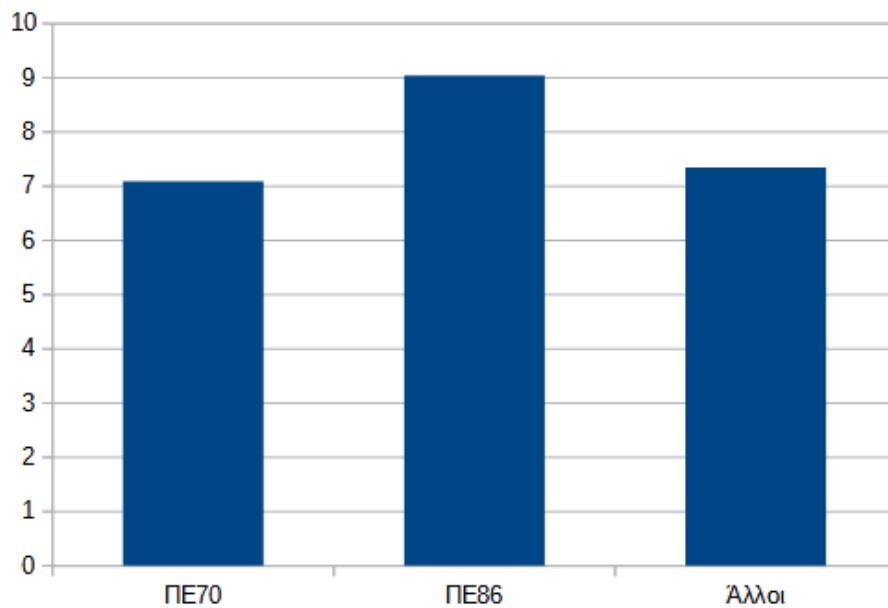
Η άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι ο δείκτης μπορεί να πάρει τιμές από 0 έως 17. Το πλήθος των ερωτηθέντων ανά τιμή του δείκτη φαίνεται στο Γράφημα 33. Ο μέσος όρος για την τιμή του δείκτη είναι 7,6 δηλαδή πιο κάτω από το μεσαίο σημείο ανάμεσα στην ελάχιστη και τη μέγιστη τιμή (δηλαδή το 8,5) κάτι που υποδεικνύει μία ελαφρά αρνητική τάση. Αν και το δείγμα είναι μικρό για να βγάλει κανείς τέτοια συμπεράσματα, δεν μπορούμε να μην παρατηρήσουμε ότι αυτή η ελαφρά αρνητική τάση προέκυψε εμμέσως και σε άλλες υποενότητες (πχ. υποενότητα 4.6.10)

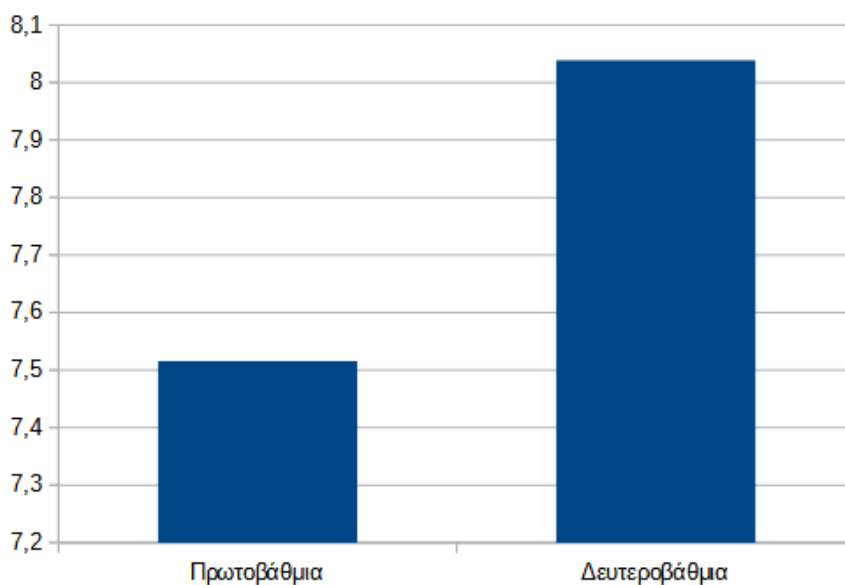
Γράφημα 33: Δείκτης στάσης προς την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση: πλήθος ερωτηθέντων για κάθε τιμή του δείκτη

Επόμενο βήμα είναι να μελετήσουμε την τιμή του δείκτη αυτού συναρτήσει άλλων παραμέτρων του δείγματός μας. Στο Γράφημα 34 βλέπουμε τη μέση τιμή του δείκτη ανά ειδικότητα, όπου έχουμε ενώσει όλες τις ειδικότητες της δευτεροβάθμιας λόγω του μικρού πλήθους των αντίστοιχων εκπαιδευτικών στο δείγμα μας. Έχουμε λοιπόν τις ειδικότητες ΠΕ70, ΠΕ86 και Άλλοι. Από το γράφημα φαίνεται ότι πιο θετική στάση έχουν οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας ΠΕ86.

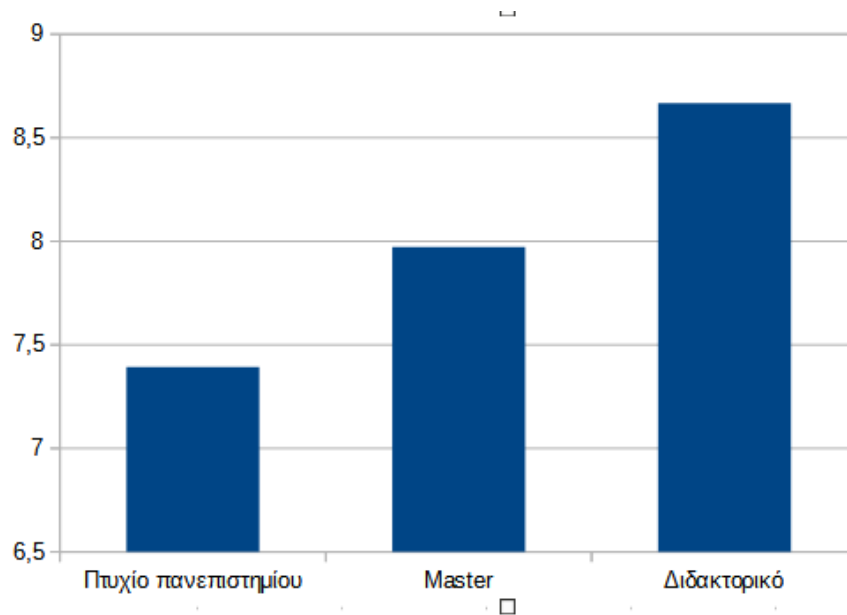
Γράφημα 34: Μέσος όρος της τιμής του δείκτη ανά ειδικότητα

Το επόμενο βήμα είναι να δούμε αν και πως επηρεάζεται η στάση προς την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση από τη βαθμίδα στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί. Όπως φαίνεται από το Γράφημα 35, ο μέσος όρος του δείκτη για τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας είναι ελάχιστα μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο για την πρωτοβάθμια.

Γράφημα 35: Μέσος όρος του δείκτη ανά βαθμίδα εργασίας

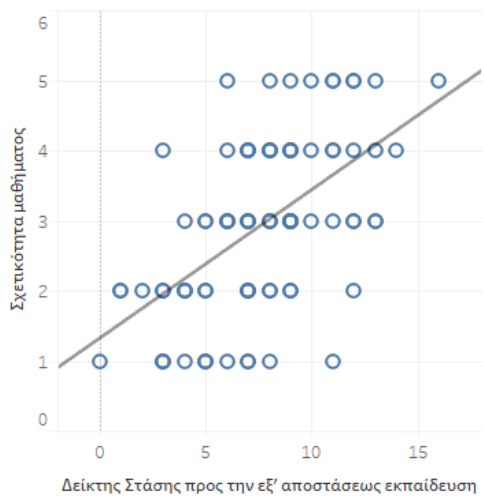
Ένα άλλο ενδιαφέρον ερώτημα, είναι το κατά πόσο η στάση προς την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση επηρεάζεται από τη βαθμίδα σπουδών του διδάσκοντα. Στο Γράφημα 36 φαίνεται ο μέσος όρος του δείκτη σε συνάρτηση με τη βαθμίδα σπουδών των ερωτηθέντων. Όπως φαίνεται όσο ανώτερη είναι η βαθμίδα σπουδών, τόσο πιο θετική είναι και η στάση προς την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.

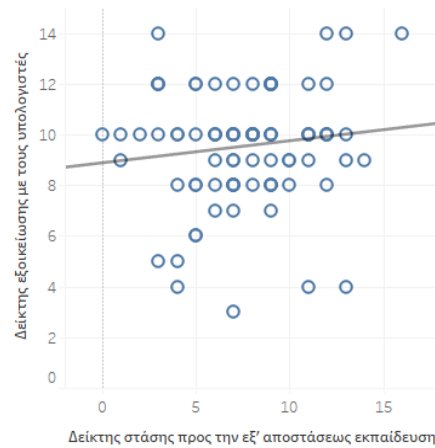
Γράφημα 36: Μέσος όρος δείκτη ανά βαθμίδα σπουδών

Ένα ακόμη ενδιαφέρον ερώτημα, είναι το κατά πόσο η τιμή του δείκτη αυτού συσχετίζεται με το κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το μάθημά τους ταιριάζει με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Η απάντηση φαίνεται στο Γράφημα 37 όπου μπορεί κανείς να δει ότι υπάρχει ξεκάθαρη θετική συσχέτιση.

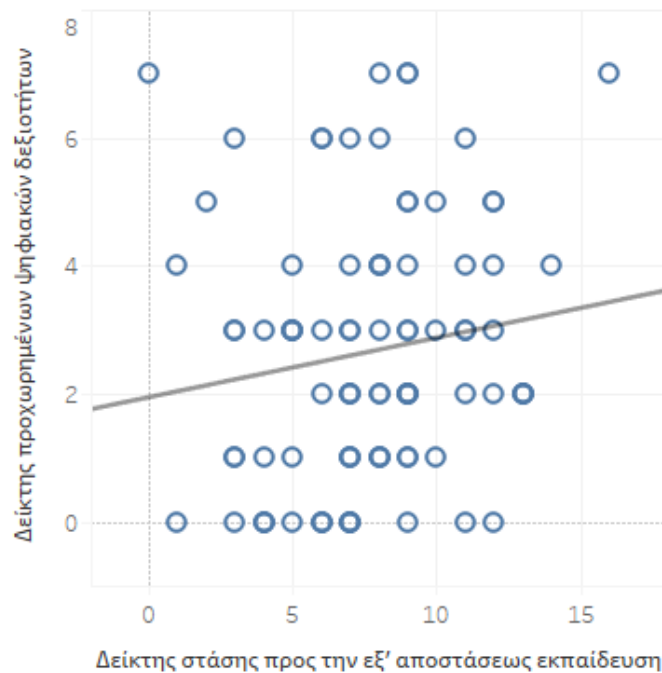
Ενδιαφέρον έχει επίσης να δούμε αν και πως συσχετίζεται ο νέος δείκτης με τους προηγούμενους δείκτες που δημιουργήσαμε. Στο Γράφημα 38 φαίνεται η συσχέτιση ανάμεσα στο νέο δείκτη και στο δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές. Φαίνεται μία θετική συσχέτιση η οποία είναι τόσο ελαφριά ώστε θα επιλέξουμε να την αγνοήσουμε με δεδομένο το μικρό μέγεθος του δείγματος. Στο Γράφημα 39 φαίνεται ότι υπάρχει μία επίσης θετική συσχέτιση ανάμεσα στο νέο δείκτη και στο δείκτη προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων.

Γράφημα 37: Συσχέτιση του δείκτη με τη σχετικότητα του μαθήματος

Γράφημα 38: Συσχέτιση ανάμεσα στο νέο δείκτη και στο δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές

Γράφημα 39: Συσχέτιση ανάμεσα στο νέο δείκτη και στο δείκτη προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων

Κεφάλαιο 5. Συμπεράσματα

5.1 Παράγοντες και ποσοτικοί δείκτες

Σύμφωνα με την Ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία οι παράγοντες που επηρεάζουν την άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η έλλειψη δεξιοτήτων χρήσης Η/Υ και υπηρεσιών διαδικτύου, ή έλλειψη αυτοπεποίθησης, η ηλικία, η έλλειψη εκπαίδευσης, η κακή εμπειρία και οι πρότερες αντιλήψεις σχετικά με την πληροφορική. Επίσης σύμφωνα με την Ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία, το φύλο δεν είναι ένας από τους παράγοντες αυτούς.

Θεωρήσαμε ότι οι πρότερες αντιλήψεις σχετικά με την πληροφορική σχετίζονται με τις βασικές δεξιότητες χρήσης Η/Υ. Πιο συγκεκριμένα, θεωρήσαμε ότι αν κάποιος δεν έχει τις βασικές δεξιότητες χρήσης Η/Υ, τότε λογικά δεν έχει και θετική άποψη για την τεχνολογία και τους υπολογιστές, και αυτό θα πρέπει να επιδρά αρνητικά και στην άποψή του για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Ένα υποσύνολο των ερωτήσεων είχαν ως στόχο την ποσοτικοποίηση της εξοικείωσης των ερωτηθέντων με τους υπολογιστές. Από τις απαντήσεις στις ερωτήσεις αυτές δημιουργήσαμε ένα δείκτη με το όνομα “Δείκτης εξοικείωσης με τους υπολογιστές”. Προέκυψε ότι η μέση τιμή των εκπαιδευτικών του δείγματος ως προς το δείκτη αυτό είναι υψηλή, κάτι που σημαίνει ότι η τεχνολογία αποτελεί κρίσιμο παράγοντα της καθημερινότητας για την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών του δείγματος.

Θεωρήσαμε ότι η κακή εμπειρία σχετίζεται με την κακή ή μη επαρκή χρήση των σχετικών εργαλείων. Στο ερωτηματολόγιο υπήρχαν κάποιες ερωτήσεις που στόχο είχαν να αποτυπώσουν την ικανότητα των εκπαιδευτικών στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Η ικανότητα αυτή θεωρήσαμε ότι υποδεικνύεται από το βαθμό χρήσης κάποιων εργαλείων/δυνατοτήτων που δίνουν άλλη δυναμική σε αυτού του είδους την εκπαίδευση. Θεωρήσαμε ότι η ικανότητα αυτή θα έπρεπε να είναι ένα μετρήσιμο μέγεθος, και έτσι από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών δημιουργήσαμε το “δείκτη προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων”. Η εικόνα του δείγματός μας ως προς το δείκτη αυτό δείχνει ότι εν τέλει οι

εκπαιδευτικοί δε μπήκαν στα βαθιά της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης και απέτυχαν έτσι να αξιοποιήσουν πλήρως τα εργαλεία που είχαν στη διάθεσή τους, εργαλεία που όμως ενθουσιάζουν τους μαθητές και τους βοηθούν να συμμετέχουν πιο ενεργά στο μάθημα.

Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι υπάρχει μία θετική συσχέτιση ανάμεσα στους δύο δείκτες που μόλις αναφέραμε. Αυτό εκ πρώτης όψεως σημαίνει ότι το πρόβλημα έγκειται μάλλον στις βασικές δεξιότητες, παρά στις προχωρημένες. Δηλαδή, αν αυξηθεί ο μέσος βαθμός των εκπαιδευτικών στις βασικές δεξιότητες, θα πρέπει να αναμένει κανείς ότι θα αυξηθεί και ο μέσος βαθμός στις προχωρημένες ψηφιακές δεξιότητες, με αποτέλεσμα να επηρεαστεί προς το θετικότερο και η στάση των εκπαιδευτικών. Θα πρέπει όμως να επισημάνουμε το γεγονός ότι ο μέσος όρος του δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές (βασικές δεξιότητες) είναι ήδη πολύ υψηλός, κάτι που σημαίνει ότι δε μπορούμε να αναμένουμε σημαντικά περιθώρια βελτίωσης εκεί.

Χρησιμοποιώντας κάποιες ερωτήσεις που θεωρούμε ότι ξεκάθαρα αντανακλούν την άποψη των εκπαιδευτικών για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση δημιουργήσαμε το “δείκτη στάσης προς την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση”. Ο μέσος όρος για την τιμή του δείκτη είναι λίγο πιο κάτω από τη μέση κάτι που υποδεικνύει μία ελαφρά αρνητική στάση των εκπαιδευτικών του δείγματος.

5.1 Εκπαίδευση - επιμόρφωση

Προέκυψε ότι οι εκπαιδευτικοί κάθε άλλο παρά έτοιμοι ήταν να αντιμετωπίσουν την πρόκληση της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης, προκύπτει όμως επίσης ότι η ενασχόληση με ένα αντικείμενο σε μεταπτυχιακό επίπεδο βοηθάει τους εκπαιδευτικούς να αποκτήσουν ψηφιακές δεξιότητες οι οποίες τους φάνηκαν χρήσιμες στην περίοδο της πανδημίας.

Προκύπτει ότι υπάρχει μία αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στο δείκτη εξοικείωσης με την τεχνολογία και στο βαθμό ικανοποίησης από την πραγματοποιηθείσα επιμόρφωση κάτι που σημαίνει ότι η επιμόρφωση αυτή ήταν μάλλον “επιδερμική” αλλά αυτό είναι λογικό με δεδομένα τα στενά χρονικά περιθώρια του όλου εγχειρήματος.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις στην ερώτηση “Θα δηλώνατε συμμετοχή σε μία εθελοντική επιμόρφωση η οποία με την ολοκλήρωσή της απαιτεί κάποιου είδους “εξετάσεις;”. Προέκυψε ότι οι μισοί σχεδόν εκπαιδευτικοί εμφανίζονται μάλλον φοβικοί στο ενδεχόμενο αξιολόγησής τους. Αυτό σχετίζεται με το θέμα της παρούσης εργασίας για δύο λόγους:

- Η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση ανοίγει ένα παράθυρο στον έξω κόσμο, το οποίο με τον ένα ή τον άλλο τρόπο οδηγεί σε κάποιου είδους αξιολόγηση από άτομα που δεν είχαν πριν πρόσβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το γεγονός αυτό πιθανότατα επηρεάζει αρνητικά μέρος των εκπαιδευτικών ως προς την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.
- Μέρος των εκπαιδευτικών δεν επιθυμεί να μπει (ξανά) στη θέση του μαθητή. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί θέλουν την επιμόρφωσή τους “ανώδυνη”, χωρίς αξιολόγηση. Αν κανείς θεωρεί ότι η αξιολόγηση είναι κάτι καλό και φέρνει θετικά αποτελέσματα, τότε θα πρέπει να θεωρήσει επίσης ότι μία επιμόρφωση που οδηγεί σε κάποιου είδους αξιολόγηση θα φέρει επίσης θετικότερα αποτελέσματα σε σχέση με αυτά που έχουν ήδη επιτευχθεί και άρα θα οδηγήσει σε πιο θετική στάση σε σχέση με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.

Με βάση τα παραπάνω, μία πρόταση για να γίνει θετικότερη η στάση των εκπαιδευτικών θα ήταν να ενθαρρυνθούν να παρακολουθήσουν ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών το οποίο όμως θα πρέπει να γίνεται εξ' ολοκλήρου από απόσταση. Αυτό θα επιτρέψει στους εκπαιδευτικούς να πάρουν για λίγο τη θέση του μαθητή και να δουν πως γίνεται η διδασκαλία από απόσταση. Καλό θα ήταν το μεταπτυχιακό αυτό να εστιάζει σε θέματα που άπτονται της διδακτικής διαδικασίας, έτσι ώστε να υπάρξει ένας συγκερασμός των παιδαγωγικών τεχνικών και των εργαλείων τηλεεκπαίδευσης.

5.2 Έκθεση στον ιστό

Θεωρήσαμε ότι όσο πιο πολύ εκθέτει τον εαυτό ένας εκπαιδευτικός μέσω του υλικού που αναρτά, τόσο πιο άνετα “αισθάνεται” με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Προέκυψε ότι οι

εκπαιδευτικοί βλέπουν με κακό μάτι την έκθεσή τους. Πιο συγκεκριμένα το 76,1 % των ερωτηθέντων δεν έχουν συμπεριλάβει τη φωνή τους σε εκπαιδευτικό υλικό, ενώ το 78,3% δεν έχουν συμπεριλάβει την εικόνα τους. Προέκυψε επίσης ότι το αν κάποιος εκθέτει ή όχι την εικόνα του στον ιστό μάλλον δεν εξαρτάται από την εξοικείωσή του με την τεχνολογία, αλλά από άλλους παράγοντες. Για το ποιοι είναι οι παράγοντες αυτοί μόνο εικασίες μπορούμε να κάνουμε. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι υπάρχει ένα 12% που αρνείται εκ πεποιθήσεως να χρησιμοποιήσει την κάμερα την ώρα του μαθήματος και η άρνηση δεν είναι απόρροια κακής σχέσης με την τεχνολογία και ελλιπούς γνώσης των εργαλείων, αλλά ίσως είναι κάτι βαθύτερο που σχετίζεται με τη γενικότερη κοσμοθεωρία των ατόμων αυτών.

5.3 Έμμεση άποψη για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Θεωρήσαμε ότι η απάντηση στην ερώτηση “Πόσο ταιριάζει το μάθημά σας με την εξ' αποστάσεως διδασκαλία”, δίνει με έμμεσο τρόπο τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Προέκυψε ότι η γενικότερη στάση είναι μάλλον ουδέτερη αλλά στις επί μέρους ειδικότητες, οι καθηγητές πληροφορικής είχαν πιο θετική άποψη από τους υπόλοιπους. Άρα, με αυτή την έννοια, η ειδικότητα παίζει ρόλο στην άποψη που έχουν οι εκπαιδευτικοί για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Προέκυψε επίσης (ξανά) ότι η κατοχή ενός μεταπτυχιακού τίτλου μπορεί να επηρεάζει την απάντηση προς το θετικότερο, ενώ πιο θετικές απαντήσεις έδωσαν οι εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με αυτούς της πρωτοβάθμιας. Προκύπτει τέλος ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό συσχετίζεται θετικά με το δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές.

Θεωρήσαμε ότι ένα ενδιαφέρον στοιχείο που εμμέσως αντικατοπτρίζει την άποψη ενός εκπαιδευτικού για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση είναι ο βαθμός στον οποίο κάποιος εμπλέκεται σε αυτού του είδους την εκπαίδευση εθελοντικά. Προέκυψε ότι οι καθηγητές πληροφορικής ήταν τελικά πιο αφοσιωμένοι στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Προέκυψε επίσης ότι δεν υπάρχει κάποια συσχέτιση ανάμεσα στο βαθμό αφοσίωσης και

το δείκτη εξοικείωσης με τους υπολογιστές, υπάρχει όμως θετική συσχέτιση του βαθμού αφοσίωσης με το δείκτη προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων.

5.4 Άμεση άποψη για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Οι εκπαιδευτικοί κατά μέσο όρο δε θεωρούν ότι οι μαθητές τους ωφελήθηκαν από την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση ενώ σε μεγάλο ποσοστό θεωρούν ότι η τηλεεκπαίδευση δημιουργεί νέες μορφωτικές ανισότητες. Ο σκεπτικισμός αυτός των εκπαιδευτικών έχει ενδιαφέρον. Θα ήταν ενδιαφέρον να δούμε τι θα απαντούσαν οι εκπαιδευτικοί του δείγματος στο ίδιο ερώτημα, αλλά για τη δια ζώσης διδασκαλία όμως δεν υπήρχε σχετική ερώτηση στο ερωτηματολόγιο. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δε θεωρεί ότι επηρεάστηκε η επικοινωνία τους με τους μαθητές τους, πιστεύουν όμως ότι η τηλεεκπαίδευση επηρέασε αρνητικά την ομαλή κοινωνικοποίηση των μαθητών.

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι ο συνδυασμός δια ζώσης και εξ' αποστάσεως διδασκαλίας μπορεί να δώσει καλύτερα αποτελέσματα από την κάθε μία μέθοδο ξεχωριστά όμως το 40% που μειοψηφεί είναι αρκετά μεγάλο ποσοστό και οπωσδήποτε δημιουργεί ένα προβληματισμό. Επίσης το 60% των εκπαιδευτικών δε θεωρεί ότι υπάρχουν επί μέρους τομείς στους οποίους η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση υπερισχύει της δια ζώσης. Και αυτό το ποσοστό προβληματίζει. Τέλος το 60% περίπου των εκπαιδευτικών δηλώνουν ότι δεν προτίθενται να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν εθελοντικά τα σχετικά εργαλεία στο μέλλον. Από τις απαντήσεις σε αυτή την τελευταία ερώτηση μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι υπάρχει ένα ποσοστό περίπου 60% το οποίο είναι στην πράξη αρνητικά τοποθετημένο ως προς την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.

Προέκυψε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν επιθυμεί ένα παράθυρο προς τον έξω κόσμο την ώρα της διδασκαλίας, έστω και αν η ερώτηση για το παράθυρο αυτό αφορούσε ένα μαθητή που λόγω ασθένειας δε μπορεί να πάει στο σχολείο. Με δεδομένη την αρνητική στάση την πλειοψηφίας των εκπαιδευτικών για την ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, συμπεραίνουμε ότι κατά την άποψη της πλειοψηφίας των εκπαιδευτικών, όσοι μαθητές λείπουν από το μάθημα ουσιαστικά “τιμωρούνται” έστω κι αν λείπουν δικαιολογημένα.

Από το δείκτη στάσης προς την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση προκύπτει ότι οι καθηγητές πληροφορικής φαίνεται να έχουν πιο θετική στάση. Οι καθηγητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μεγαλύτερο μέσο όρο σε σχέση με αυτούς της πρωτοβάθμιας ενώ η τιμή του δείκτη αυξάνει όσο αυξάνει το επίπεδο εκπαίδευσης του διδάσκοντα. Είναι ξεκάθαρο ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στο δείκτη αυτό και στο κατά πόσο θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι το μάθημά τους ταιριάζει με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Τέλος φαίνεται ότι υπάρχει μία θετική συσχέτιση ανάμεσα στο δείκτη αυτό και στο δείκτη προχωρημένων ψηφιακών δεξιοτήτων.

5.5 Επίλογος

Συνοψίζοντας, προέκυψε ότι η ειδικότητα επηρεάζει την άποψη των εκπαιδευτικών, με τους καθηγητές πληροφορικής να έχουν την πιο θετική άποψη. Το επίπεδο σπουδών επίσης επηρεάζει αφού οι μεταπτυχιακοί τίτλοι φαίνεται να κάνουν τους εκπαιδευτικούς να είναι πιο θετικοί. Ακόμη, οι καθηγητές δευτεροβάθμιας είναι πιο θετικοί από αυτούς της πρωτοβάθμιας. Δεν προέκυψε ότι το φύλο επηρεάζει τη στάση των εκπαιδευτικών. Γενικά η άποψη των εκπαιδευτικών είναι ελαφρά αρνητική, αφού το 60% θεωρεί ότι δεν υπάρχει τομέας στον οποίο η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση υπερισχύει της δια ζώσης, ενώ το ίδιο ποσοστό δηλώνει ότι δεν προτίθεται να χρησιμοποιήσει τα σχετικά εργαλεία στο μέλλον. Οι προχωρημένες ψηφιακές δεξιότητες των εκπαιδευτικών χρειάζονται βελτίωση και αναμένουμε ότι μία ενδεχόμενη βελτίωση θα τους καταστήσει και πιο θετικούς. Ο καλύτερος τρόπος να επιτευχθεί η βελτίωση αυτή είναι είναι κατά τη γνώμη μας μέσα από καλά σχεδιασμένα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών τα οποία θα γίνονται από απόσταση. Ενδιαφέρον είναι ότι ένα 12% των εκπαιδευτικών αρνούνται εκ πεποιθήσεως να ανοίξουν την κάμερα τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος ενώ η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δε δέχεται να μπορεί ένας μαθητής που είναι άρρωστος, να παρακολουθεί το μάθημα από απόσταση, live ή εκ των υστέρων.

Το πείραμα της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης μάλλον απέτυχε, ίσως όμως γι' αυτό δεν ευθύνονται οι εκπαιδευτικοί αλλά οι συνθήκες πίεσης υπό τις οποίες έγιναν όλα. Αν θέλουμε την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση τουλάχιστον στην ασύγχρονη εκδοχή της ως μία

υπαρκτή επιλογή στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, θα πρέπει να ξαναδούμε το όλο θέμα από την αρχή τώρα που δεν υπάρχει η πίεση του χρόνου, αλλά υπάρχουν τα συμπεράσματα από τη μέχρι τώρα μάλλον αποτυχημένη εφαρμογή. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει αυτή τη φορά το εγχείρημα να σχεδιαστεί προσεκτικά και να υπάρχει επιμονή και αφοσίωση από όλους για αρκετά χρόνια μέχρι να επιτευχθεί ο στόχος. Τέτοια προσπάθεια από την πολιτική ηγεσία δε διαφαίνεται στον ορίζοντα, ενώ και οι εκπαιδευτικοί δεν φαίνεται να την επιζητούν. Το σχολικό eclass θα πρέπει λογικά τώρα να έχει επανέλθει στην προ του κορωνοϊού χρήση του, από τους (πολύ) λίγους ενθουσιώδεις.

Βιβλιογραφία

Διεθνής βιβλιογραφία

- Babu, D.G.S.; Sridevi, D.K. (2018). Importance of E-learning in Higher Education: A study. *Int. J. Res. Cult. Soc.*, 2, 84–88.
- Bezhovski, Z., & Poorani, S. (2016). The Evolution of E-Learning and New Trends. *Information and Knowledge Management*, 6, 50-57.
- Burac, M & Fernandez, Jane & Cruz, M. (2019). Assessing the impact of e-learning system of higher education institution's instructors and students. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. 482. 012009. 10.1088/1757-899X/482/1/012009.
- Cantoni V., Cellario M. and Porta M. (2004). Perspectives and challenges in e-learning: towards natural interaction paradigms, *Journal of Visual Languages & Computing*, Volume 15, Issue 5, Pages 333-345, ISSN 1045-926X, <https://doi.org/10.1016/j.jvlc.2003.10.002>.
- Costley, K. C. (2014). The positive effects of technology on teaching and student learning. Arkansas Tech University.
- Dixon, L. J., Correa, T., Staubhass, J., Covarrubias, L., Graber, D., Spence, J., & Rojas, V. (2014). Gendered Space: The Digital Divide between Male and Female Users in Internet Public Access Sites. *Journal of computer mediated communication*, 19(4), 991-1009. doi:10.1111/jcc4.12088
- Dookhan, K. O. (2018). ATTITUDE TOWARDS E-LEARNING: THE CASE OF MAURITIAN STUDENTS IN PUBLIC TEIS. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*, 4(3), 628-643. <https://doi.org/10.20319/pijss.2018.43.628643>
- Draude, B., & Brace, S. (1999). Assessing the impact of technology on teaching and learning: Student perspectives.
- Drent, M. & Meelissen, M. (2008). Which factors obstruct or stimulate teacher educators to use ICT innovatively? *Computers and Education*. 551(1), 187-199.

- Enayati, T., Modanloo, Y., & Kazemi, F. S. M. (2012). Teachers' attitudes towards the use of technology in education. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 2(11), 010958–010963.
- Fischer, H., Heise, L., Heinz, M., Möbius, K., & Koehler, T. (2014). E-LEARNING TRENDS AND HYPES IN ACADEMIC TEACHING. METHODOLOGY AND FINDINGS OF A TREND STUDY. *International Association for Development of the Information Society*.
- Galy, E., Downey, C. & Johnson, J. (2011). The Effect of Using E-Learning Tools in Online and Campus-based Classrooms on Student Performance. *Journal of Information Technology Education: Research*, 10(1), 209-230. Informing Science Institute. Retrieved January 6, 2021 from <https://www.learntechlib.org/p/111519/>.
- Garrison, D. R. (Ed.). (2011). *E-learning in the 21st century*. London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Gasaymeh, A. (2009). A study of faculty attitudes toward internet-based distance education: A survey of two Jordanian public universities. PhD Thesis, the College of Education, Ohio University, Ohio, USA.
- Goodwyn, A., Adams A., & Clarke, S. (1997). The Great God of the Future: the views of current and future English teachers on the place of IT in literacy. *English in Education*, 31(2), 54–62.
- Goodwyn, Andrew & Clarke, Stephen & Adams, Anthony. (1997). The Future Curriculum in English and IT: how teachers and student-teachers view the relationship. *Technology, Pedagogy and Education*. 6. 227-240. 10.1080/14759399700200019.
- Graff, M. (2003). Cognitive style and attitudes towards using online learning and assessment methods. *Electronic Journal of e-Learning Methods*, 1(1), 21-28.
- Guillen-Gamez, F.D. & Mayorga-Fernandez, M. (2020). Identification of variables that predict teachers' attitudes toward ICT in higher education for teaching and research. A study with regression. *Sustainability*, 12, 1-14.
- Hamari, J. & Nousiaien, T. (2015). Why Do Teachers Use Game-Based Learning Technologies? The Role of Individual and Institutional ICT Readiness. *Proceedings*

- of the 48th Hawaii International Conference on System Sciences, IEEE, pp. 682–691.
- Hofmeister, C., & Pilz, M. (2020). Using E-Learning to Deliver In-Service Teacher Training in the Vocational Education Sector: Perception and Acceptance in Poland, Italy and Germany. *Education Sciences*, 10(7).
- Huang, H. M. & Liaw, S. S. (2005). Exploring user's attitudes and intentions toward the web as a survey tool. *Computers in Human Behavior*, 21(5), 729-743.
- Hürsen, Ç. (2012). Determine the attitudes of teachers towards professional development activities. *Procedia Technology*. 1. 420–425. 10.1016/j.protcy.2012.02.094.
- Jan, V. I., Kao, C.-P., Huang, C.-H., & Wei, C. (2013). Exploring Adult Learners' Preferences toward Online Learning Environments: The Role of Internet Self-efficacy and Attitudes. *Anthropologist*, 16(3), 487-494.
- Javier, C. (2020). The Shift towards New Teaching Modality: Examining the Attitude and Technological Competence among Language Teachers teaching Filipino. *Asian ESP*, 16(2.1), 210- 244.
- Jimoyiannis, A., & Komis, V. (2006). Exploring secondary education teachers' attitudes and beliefs towards ICT adoption in education. *Themes in Education*, 7(2), pp. 181-204.
- Keeton, M.T. (2004). Best Online Instructional Practices: Report of Phase I of an Ongoing Study, *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 8, (2), 75 -100.
- Khine, M.S. (2001). Attitudes toward Computers among Teacher Education Students in Brunei Darussalam. *International journal of instructional media*, 28, 147.
- Lateef, Adeleke & Alaba, Sofowora. (2013). Influence of Gender and Attitude of Pre-Service Teachers towards On-Line Instruction in a Selected University in South-western Nigeria. *Asian Social Science*. 9. 10.5539/ass.v9n4p84.
- Lea, L., Clayton, M., Draude, B., & Barlow, S. (2001). The impact of technology on teaching and learning. *Educause Quarterly*, 24(2), 69–69.

- Lee, Byoung-Chan & Yoon, Jeong-Ok & Lee, In. (2009). Learners' acceptance of e-learning in South Korea: Theories and results. *Computers & Education*. 53. 1320-1329. [10.1016/j.compedu.2009.06.014](https://doi.org/10.1016/j.compedu.2009.06.014).
- Nair, I., & Das, V. M. (2012). Using Technology Acceptance Model to assess teachers' attitude towards use of technology as teaching tool: A SEM Approach. *International Journal of Computer Applications*, 42(2), 1-6.
- Mailizar, Almanthari, A., Maulina, S., & Bruce, S. (2020). Secondary School Mathematics Teachers' Views on E-learning Implementation Barriers during the COVID-19 Pandemic: The Case of Indonesia. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7), em1860. <https://doi.org/10.29333/ejmste/8240>.
- Navarro, P. & Shoemaker J. (2000). Performance and perceptions of distance learners in cyberspace, *American Journal of Distance Education*, 14:2, 15-35, DOI: [10.1080/08923640009527052](https://doi.org/10.1080/08923640009527052)
- Papp, R. 1998. Student perception & knowledge about information technology: A computer attitude and experience survey to measure changes. *Journal of Education for Management Information Systems* 5(1): 54-62.
- Peters, L. (2001). Through the Looking Glass: Student Perceptions of Online Learning. *The Technology Source*, September/October 2001.
- Sadeghi M. (2019). A Shift from Classroom to Distance Learning: Advantages and Limitations. *IJREE.*; 4, (1)
- Salmon, G. (2011). *E-moderating: the key to teaching and learning online* (3rd ed.). New York, NY: Routledge.
- Sánchez-Mena, A., Martí-Parreño, J. & Aldás-Manzano J (2019). Teachers' intention to use educational video games: The moderating role of gender and age, *Innovations in Education and Teaching International*, 56:3, 318-329, DOI: [10.1080/14703297.2018.1433547](https://doi.org/10.1080/14703297.2018.1433547)
- Sangrà, A., Vlachopoulos, D., & Cabrera, N. (2012). Building an inclusive definition of e-learning: An approach to the conceptual framework. *The International Review of*

- Research in Open and Distributed Learning*, 13(2), 145-159.
<https://doi.org/10.19173/irrodl.v13i2.1161>
- School Education Gateway (2020). Survey on online and distance learning-Results. Retrieved from <https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/viewpoints/surveys/survey-on-onlineteaching.htm>
- Shahaani, L. (1993). Gender-based differences in attitude toward computer use. *Computers Educ.*, 20(2), 169-181.
- Scrichanyachon, N. (2014). The barriers and needs of online learners. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 15(3).
- Stern, B.S. (2004) A Comparison of Online and Face-to-Face Instruction in an Undergraduate Foundations of American Education Course. *Contemp. Issues Technol. Teach. Educ. CITE J.*, 4, 196–213.
- Tagoe, M. (2012). Students' Perceptions on Incorporating E-Learning into Teaching and Learning at the University of Ghana. *Int. J. Educ. Dev. Using Inf. Commun. Technol.*, 8, 91–103.
- Tapscott, D. (2008). *Grown up digital: How the Net generation is changing your world*. New York: McGraw-Hill
- UNESCO (2002). *Education for Sustainability – From Rio to Johannesburg: Lessons learnt from a decade of commitment*. Paris: UNESCO Education Sector.
- Yusuf, N., & Al-Banawi, N. (2013). The Impact Of Changing Technology: The Case Of E-Learning. *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*, 6(2), 173-180.
<https://doi.org/10.19030/cier.v6i2.7726>
- Weller, M. (2007). *Virtual learning environments: Using, choosing and developing your VLE*. London: Routledge Taylor and Francis Group.

Ελληνική βιβλιογραφία

- Αγγελάκος, Κ. (2020). Αλήθειες για την πρόσφατη “Διδασκαλία από απόσταση”. *Νέα Παιδεία*, 174.
- Βερναδάκης, Ν., Γιαννούση, Μ., Αντωνίου, Π., Ζέτου, Ε., & Κιουμουρτζόγλου, Ε. (2011). Η σχέση μεταξύ της εμπειρίας χρήσης υπολογιστή και της αντιλαμβανόμενης χρήσης των υπηρεσιών του συστήματος διαχείρισης μαθημάτων E-Class. 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο: Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πάτρα.
- Καρτσιώτου, Θ., & Ρούσσο, Π. (2011). Κατασκευή και ψυχομετρικός έλεγχος εργαλείου μέτρησης της χρήσης του υπολογιστή από τους εκπαιδευτικούς για διδασκαλία. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 4(1-3), 117-130.
- Κούβελα, Α. (2018). Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών για σύγχρονα θέματα Διδασκαλίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. (Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου)
- Μουρατίδου, Ν. (2020). Συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Έρευνα δράσης σε μαθητές Ε΄ δημοτικού με τη χρήση της ψηφιακής πλατφόρμας e-me. (Διπλωματική εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο).
- Μπουφίδου, Δ. (2018) Η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για το mobile learning. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Παναγιωτίδου, Α., & Ταρατόρη, Ε. (2014). Διερεύνηση κατά φύλο των επιπέδων άγχους και φόβου των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρουσιάζουν κοινά επίπεδα ενδιαφέροντος για τους Η/Υ όταν χρησιμοποιούν το διαδίκτυο στην επιμόρφωση τους. *Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό εκπαιδευτικός κύκλος*, 2(2).
- Παύλου, Β. (2007). Διερεύνηση στάσεων, αντιλήψεων και πρακτικών σε θέματα ισότητας φύλων ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Με ειδική αναφορά στις νέες τεχνολογίες. Αδημοσίευτη ερευνητικά αναφορά.

- Σφάντου, Φ.,(2020).«Ηλεκτρονική μάθηση: έρευνα για την εξ αποστάσεως διδασκαλία στην Α' Βάθμια και Β'Βάθμια εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19 στην Ελλάδα».(Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος.
- Τζιάβας, Β. (2014). Το ψηφιακό Σχολείο στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Το προφίλ του εκπαιδευτικού και η χρήση των ΤΠΕ στην μαθησιακή διαδικασία. Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου).
- Τζιμογιάννης Α.(2019). Ψηφιακές Τεχνολογίες και Μάθηση του 21ου αιώνα. Αθήνα, Κριτική.